

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลงเถาของ ครูอุทัย แก้วละเอียด ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปีพุทธศักราช 2552 ใช้หลักการวิเคราะห์ของดนตรีไทย โดยวิเคราะห์ทำนองหลักจากโน้ตตัวอักษรไทย เพลงอุสุเรน เถา เพลงเทพทอง เถา เพลงดอกไม้เหนือ เถา และเพลงเทพนฤมิต เถา ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการวิเคราะห์ ดังนี้

1. แนวทางและหลักการประพันธ์เพลง
2. สันคีตลักษณ์หรือรูปแบบ
3. บันไดเสียงของบทเพลง
4. สำเนียงของบทเพลง
5. จังหวะหน้าทับ
6. เทคนิคการบรรเลงและกลวิธีการบรรเลง
7. วรรคตอนของเพลงและการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง

ข้อกำหนดเบื้องต้น

ข้อกำหนดเบื้องต้นในการวิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลง เถา ของครูอุทัย แก้วละเอียด ตามหัวข้อของการวิเคราะห์ทั้ง 7 ข้อ นั้น มีข้อกำหนดเบื้องต้น ดังนี้

1. ใช้พยัญชนะอักษรไทยแทนแบบแผนของการบรรเลง ดังนี้

น	หมายถึง	ลูกนำ
ก	หมายถึง	แบบแผนท่วงทำนองแรก
ข	หมายถึง	แบบแผนท่วงทำนองที่ 2
ก ¹ หรือ ข ¹ ก ² หรือ ข ² ...	หมายถึง	เที่ยวกลับ
“ล”	หมายถึง	ลูกบท/ลูกหมด
“ด”	หมายถึง	ทำนองเดี่ยวหรือเดี่ยวรอบวง

2. บันไดเสียง (กลุ่มเสียง) หรือทางที่ใช้ในการวิเคราะห์

ดรมXชลX/	หมายถึง	ทางเพียงอบบน
รมฟXลทX/	หมายถึง	ทางนอก
มฟXทดX/	หมายถึง	ทางกลางแหบ
ฟชลXดรมX/	หมายถึง	ทางขวา
ชลทXรมX/	หมายถึง	ทางเพียงอล่าง
ลทดXมฟX/	หมายถึง	ทางใน
ทดรมXฟชX/	หมายถึง	ทางกลาง
ดรมฟชลท	หมายถึง	ทางฝรั่ง (Diatonic scale)

3. โน้ตที่ใช้เป็นทำนองหลัก เป็นการบันทึกในระบบโน้ตไทยซึ่งเป็นทางโน้ตพื้นฐานที่สามารถนำไปแปรเป็นทำนองได้ทุกเครื่องมือ

4. ในบางประเด็นของการวิเคราะห์ จะวิเคราะห์เป็นประโยคของเพลง ซึ่งหมายถึง หนึ่งหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้นมีเท่ากับหนึ่งบรรทัดโน้ต จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสองชั้นมีเท่ากับ 4 ห้องโน้ต และจังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียวมีเท่ากับ 2 ห้องโน้ต

5. สัญลักษณ์การบันทึกโน้ต

สัญลักษณ์แทนเสียง การบันทึกโน้ตทำนองหลักเพลงอุสเรน เถา เพลงเทพทอง เถา เพลงดอกไม้เหนือ เถา และเพลงเทพนฤมิต เถา นี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์แทนระดับเสียงของตัวโน้ตไว้เป็นตัวพยัญชนะอักษรไทยจำนวน 7 ตัว ดังนี้

ด	แทนเสียง	โด
ร	แทนเสียง	เร
ม	แทนเสียง	มี
ฟ	แทนเสียง	ฟา
ช	แทนเสียง	ชอล
ล	แทนเสียง	ลา
ท	แทนเสียง	ที

สัญลักษณ์แทนเสียงสูง

ค	แทนเสียง	โด เสียงสูงกว่า 1 ช่วงเสียง (Octave)
ริ	แทนเสียง	เร เสียงสูงกว่า 1 ช่วงเสียง (Octave)
มิ	แทนเสียง	มี เสียงสูงกว่า 1 ช่วงเสียง (Octave)
ฟิ	แทนเสียง	ฟา เสียงสูงกว่า 1 ช่วงเสียง (Octave)
ชริ	แทนเสียง	ชอล เสียงสูงกว่า 1 ช่วงเสียง (Octave)
ลอิ	แทนเสียง	ลา เสียงสูงกว่า 1 ช่วงเสียง (Octave)
ทอิ	แทนเสียง	ที เสียงสูงกว่า 1 ช่วงเสียง (Octave)

6. สัญลักษณ์ที่ใช้แทนกลวิธีพิเศษ ได้แก่

 แทนการทอดเสียง เอื้อนเสียง โยนเสียง และสับัด

หมายเหตุ

1. ในกรณีที่นับเสียงของทำนองใช้โน้ต 5 ตัว เรียกว่ากลุ่มเสียงปัญจตุริยางค์ (Pantatonic scale)
2. ในกรณีที่นับเสียงของทำนองใช้โน้ต 6 ตัว เรียกว่ากลุ่มเสียงปัญจมูล (Pantacentric scale) ซึ่งใช้ 5 เสียงเป็นโน้ตพื้นฐาน แต่มีโน้ตจรในชั้นที่ 4 หรือชั้นที่ 7 ในบางประโยคหรือวลี หรือ Pantatonic scale add Fourth-scale

เพลงอุศเรน เถา

นำ (กรีน)

----	ชลดท	รมพร	ลทตรี	มร์ดร	ดทลช	ลชพร	พมรด
--- ด	รมฟช	พมรด	รมฟช	พมรด	รมฟช	ลชฟช	พมรด
(- ช - ม	- ช - ด	- ช - ม	- ช - ด)	(- - - ฟ	ชลดท	ทดรด	ด - ด)
(- - - ฟ	ลทดร	ดรมร	- ร - ร)	(- - - ด	รมฟช	ฟชลช	ช - ช)
ดรดท	ดทลช	ลชฟช	พมรด	- - - ช	ลทดร	มฟชล	ทดรม

สามชั้นท่อน 1 (ทางร้อง) เทียวแรก

----	--- ม	-- ชม	รมร - ม	-- รด	--- ม	มรชด	มรด-รม
		อุศ	- เรน			เอน	เอก
----	-----	--- ม	-- ชช	--- ล	ชม - ชล	--- ด	--- ล
- ด - -	--- ช	--- ล	- ด - ม	-----	--- ช	--- ด	รด - ล
						เขนก	สนอง
----	--- ร	--- ม	- ช - ร	-- มร	--- ช	-- รด	-- รม
-- ชร	-----	- ร - ม	รมร - ร	--- ด	--- ร	มรชร	- ม - ฟ
						ตาม	ทำนอง
----	--- ล	ลชฟ - ชล	-- ด'ช	-- ลช	-----	--- ม	-- มม
						อง	อาจ
----	-----	-- ชม	รมร - ร	-- มร	--- ช	--- ร	--- ร
						ไม่ปรารถ	- นา
- ด - -	--- ม	-- ชม	รมร - ม	-- รด	-----	- รด - ด	- ร - ร
- ช - ร	รมรด						

สามชั้นท่อน 1 ทางบรรเลง

--- ม	- มม	ชชช	ชมรด	ทชลท	ดลทด	รทดร	มดรม
ชดรม	รมชล	ดรดล	ดลชม	ชมรด	ชดรม	ชชช	ชมรด
รมรร	มชมม	ชชชช	มชมม	รมรร	มชมม	ชชชช	ลลลล
ดรดล	ดลชม	ชดรม	รมชล	ดชชช	รมชล	รดลล	ชลดร
รดร	รมรร	รชรร	รมรร	มรดช	ดชด	มรด	ชรมฟ
ลลลล	- ด - ด	- ร - ด	- ล - ช	ดรดล	รดลช	ดลชฟ	ลชฟม
รดร	รมรร	ชชชช	รมรร	ดรดด	ทลช	ชชชช	ลทดร
ชชชช	- ม - ม	รรรร	- ด - ด	รมชล	ชลดร	มรดล	- ช - ด

สามชั้น ทางเปลี่ยน

-- ชล	ทดรม	--- ช	--- ม	--- ช	-- ลช	ฟมรม	----
-- ชด	รมฟช	-- ลร	มฟชล	-- ดช	-- ลม	ชรมด	----
----	มดมช	ชชชช	- ด' - ม	----	มดมช	ชชชช	- ด' - ล
----	ทชทร	รรรร	- ม - ร	--- ร	--- ม	รดทล	ชฟมร
----	-- ดด	-- ดด	-- ดด	--- ด	- ด --	- ด - ร	ดรมฟ
-- ดร	มฟชล	----	--- ช	--- ฟ	--- ม	รดรม	----
--- ช	ลทดร	-- รร	-- รร	-- ลช	-- ลฟ	ชมฟร	----
--- ด	รมฟช	-- ชช	-- ชช	-- ลฟ	-- ชม	ฟรมด	- ด - ด

สามชั้นท่อน 1 (ทางร้อง)

----	--- ม	-- ชม	รมร - ม	-- รด	---	มรชด	มรด-รม
		ฟัง	ก็ ฐึ			ว่า	ท่าน
----	----	--- ช	- ชม- ช	ลช -- ล	ชม - ชล	--- ด	--- ด
ลด --	--- ช	--- ล	- ด - ม	----	--- ช	--- ด	รด - ล
						เจ้ามาร	ยา
----	--- ร	--- ม	- ช - ร	-- มร	--- ช	- รด - ร	--- ร
----	----	- ร - ม	รมร - ร	--- ด	--- ร	มรชร	- ม - ฟ
						ที่ เรา	มา
----	--- ล	ลชฟ-ชล	-- ด'ช	-- ลช	----	- ชด - ม	--- ม
						หมาย	เชือด
----	----	-- ชม	รมร - ร	----	-- มร	--- ร	- ช - ร
						เอาเลือด	เนื้อ
- ด --	--- ม	-- ชม	รมร - ม	-- รด	----	- ร - รด	--- ร
- ม - ร	รมรด						

สามชั้น ท่อน 2 ทางบรรเลง

--- ม	--- ร	--- ม	--- ช	--- ล	--- ด	- มรด	- ล - ช
ชลทด	ทดรม	ชลชม	ดมรด	รดลช	ดลชม	ลชมร	ชมรด
มมมม	- ร - ร	มมมม	- ช - ช	ลลลล	- ด - ด	รมรด	- ล - ช
ชลทด	ทดรม	ชลชม	ชมรด	ลชดล	ดชลม	ชมลช	ลมชร
รดรร	รมรร	รชร	รมรร	มรดช	ดชด	มรด	ชรมฟ
ลลลล	- ด - ด	- ร - ด	- ล - ช	ดรดล	รดลช	ดลชฟ	ลชฟม
รดรร	รมรร	ชลชช	รมรร	ชทลช	ทลชร	ชชรช	ลทดร
ลดชล	มชรม	ดรมร	ชมรด	รมชล	- ด - ร	มรดล	- ช - ด

สามชั้นท่อน 2 ทางเปลี่ยน

- ชลช	- ม - ด	- - ชด	มช - -	- ดรด	- ชลช	- - รรม	ฟช - -
รดรท	ดลทช	- - รรม	ฟช - -	รดรท	ดลทช	ลฟชม	ฟรมด
- ชลช	- ม - ด	- - ชด	มช - -	- ดรด	- ชลช	- - รรม	ฟช - -
รมฟช	ดทลช	ฟมรด	รมฟช	มรมด	รทดล	ทชลฟ	ชมฟร
- - - -	- - ดด	- - ดด	- - ดด	- - - ด	- ด - -	- ด - ร	ดรมฟ
- - ดร	มฟชล	- - - -	- - - ช	- - - ฟ	- - - ม	รดรม	- - - -
- - - ช	ลทดร	ดทลช	ลทดร	- - ลช	- - ลฟ	ชมฟร	- - - -
- - - ด	รมฟช	ฟมรด	รมฟช	- - ลฟ	- - ชม	ฟรมด	- ด - ด

สองชั้น (ทางร้อง) เที้ยวแรก

				ไม่ สม	นึก	ศึก	ปลั่ง
- - - -	- - - ม	- - รด	- ร - ม	- ชม - ช	- ด - ช	- ล - ล	- - - ด
						ลงครึ่ง	นี้
รด - -	- - - ม	- - - -	- ชมล	- - - -	- - - -	- ร - ม	รด - ร
				จะกลับ	ดี	ด้วย	ศัตรู
มร - -	- - - ด	- - - ร	- ม - ฟ	- - ชฟ	- - - ช	- - - ช	- ด - รรม
						อดสู	เหลือ
- - - -	- - - ร	- - - ม	รมรร	- - ชม	- - รด	- - ลด	- ช - ด
ชด - -							

สองชั้นท่อน 1 ทางบรรเลง

- - - -	- - - ม	- - รด	- ร - ม	- - - ช	- - - ล	- - - ด	- ร - ด
- - - -	- - - ม	- - - ช	- - - ล	- - - ด	- - - ร	- ด - ร	- ม - ร
- - - -	- - - ด	- - - ร	- ม - ฟ	- - - ล	- - - ช	- - - ด	- ร - ม
- - - ช	ลทดร	รรรร	- ร - ร	- ลชม	- ร - ด	- ช - ล	- ท - ด

สองชั้น (ทางร้อง) เทียบกลับ

				เรา	ก็ชาย	หมาย	มาด
----	--- ม	-- รด	- ร - ม	--- ซ	- ม - ซ	- ล - ด	- ร - ด
						ว่า	ชาติเชื้อ
ลด --	--- ม	-----	- ชมล	-----	-----	--- ร	ดรด - ร
		ไม่เอื้อ	เพื่อ			ฝาก	ตัว
มร --	-----	รด - ร	- ม - ฟ	ซฟ - ล	-- ดซ	--- ร	- ม - ม
					ด้วย	กลัว	ตาย

สองชั้น ท่อน 2 ทางบรรเลง

----	- ม - ซ	-----	มรมซ	-----	ดมรด	ลชทล	ดทรด
----	- ม - ซ	-----	มรมซ	ลชลฟ	ชมพร	ทลดท	รดมร
-- มม	ชมรด	-- รร	ดรมฟ	- ฟชล	- มฟซ	- รมฟ	- ดรม
--- ซ	ลทดร	รรรร	- ร - ร	- ลชม	- ร - ด	- ซ - ล	- ท - ด

ชั้นเดียว (ทางร้อง) เทียบแรก

จงห้า	หัน	บั้น	เกล้า		เรา	เสีย	เถิด
- ด - ด	- ท - ท	--- ท	- ดทด	-----	--- ม	--- ม	ชรม -
จะ	ไปเกิด		มาใหม่			ตั้งใจ	หมาย
--- ฟ	-- ซฟ	-- ลช	- ม - ด	-- ดท	- ด - ร	- ด - ด	ดรด -

ชั้นเดียว ท่อน 1 ทางบรรเลง

-- ซล	ทดรม	-- รด	รดทด	-- มด	รมฟซ	-- ซล	ซฟมร
-----	รมฟซ	- ฟ - ม	- ร - ม	-- ลท	ดร --	- ซ - ล	- ท - ด

ชั้นเดียว (ทางร้อง) เทียบกลับ

แล้วจ้วง	จาบ	หยาบ	ซ้ำ		พูด	ทำ	ทาย
- ร - ด	- ท - ท	- - - ท	- ดรด -	- - - -	- - - ช	- ด - ช	- ม - -
จะใคร่	ตาม	เสีย	ให้ลับ			อับ	ประมาณ
- ช - ช	- ฟ - ช	- - - ม	- ชรดร	ม - - ดท	- ด - ร	- - - ท	- ดด -

ชั้นเดียว ท่อน 2 ทางบรรเลง

- - - -	- รรมช	- รรมช	- มรด	- - - -	- ชลด	- ชลด	- ลดร
- - - -	รมฟช	- ฟ - ม	- ร - ม	- - ลท	ดร - -	- ช - ล	- ท - ด

ทางเครื่องระบำชาวเกาะ

							- - - ร
- - - -	มดรด	ดชลฟ	ชมพร	- รร -	มฟชล	- ลล -	ชฟมร
- รร -	มดรด	ดชลฟ	ชมพร	- รร -	มฟชล	- ลล -	ชฟมร
(รรลร	ลรลร	- รร -	ดลชล	- ลล -	ชฟมร	- รรม -	รมดร)
- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - -	- - - ล	- - ลล	- ล - ร	- - - -	- ล - ด	- ล - ด	- ช - ล
- - - -	- - - ร	- - - -	ดล - ด	- - - -	ชลดร	ดรพร	ดล - ด
- - ลด	- ฟ - ช	ลชพร	- - - ร	- - ลด	- ฟ - ช	ลชพร	- - - ร
- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

รับ (เดี่ยว)

(รมรร)	ลดลล	ดชดล	ชพมร)	(- - - -	ดชลด	- ลด -	ลดชล)
(- - - -	ชลดร	ดรมร	ดลรด)	(- - - -	ชลดร	- มร -	ดล -ด)
(ชลดล	พชลช	รพชพ	ดลพร)	(- พชล	- รพช	- ดรพ	- ลดร)
- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร
- - - -	มดลล	ดชลพ	ชมพร	- รร -	มพชล	- ลล -	ชพมร
- รร -	มดลล	ดชลพ	ชมพร	- รร -	มพชล	- ลล -	ชพมร
(รรลล	ลรลล	- รร -	ดลชล	- ลล -	ชพมร	- รม -	รmdl)
- - - -	- ร - ม	พมร	- พ - ช	ลชพช	- ล - ท	ดทลท	- ด - ร
- ดรม	- ทด	- ลท	- ชลท	- พชล	- ชลท	- ลท	- ทด

ลูกหมด

- - ช ช	- - ด ด	- - ช ช	- - ด ด	- - ช ช	- - ด ด	- - ร ช	ล ท ด ร
- ร - ร	ด ท ด ร	- ด - ท	ร ล ท ช	- ช - -	ล ช พ ม	- ม - ร	ด ร ม ด
- ช - -	- ด - -	- ช - -	- ด - -	- ช - -	- ด - -	- - - ด	ร ม พ ช
- - ด ช	ล ด - -	- ช - ล	- ม - ม	- - ช ด	ร ม พ ช	- ด ร ม	ช ล ท ด
- - ช ช	- - ด ด	- - ช ช	- - ด ด	- - ช ช	- - ด ด	- - ร ช	ล ท ด ร
- ร - ร	ด ท ด ร	- ด - ท	ร ล ท ช	- ช - -	ล ช พ ม	- ม - ร	ด ร ม ด
- ช - -	- ด - -	- ช - -	- ด - -	- ช - -	- ด - -	- - - ด	ร ม พ ช
- - ด ช	ล ด - -	- ช - ล	- ม - ช	- - ช ด	ร ม พ ช	- ด ร ม	ช ล ท ด
- - ด ด	- - ด ด	- - ด ด	- - ร ร	- - ม ร	ด ม ล ช	- - ร ช	ล ท ด ร

ผลการวิเคราะห์เพลงอุศเรน เถา

เพลงอุศเรน เถา เป็นเพลงที่ครูอุทัย แก้วละเอียด ได้นำเอาทำนองเพลงมาร์ชที่อยู่ในเพลงชุดสิบสองภาษามาปรับปรุงให้อยู่ในรูปแบบของทำนองเพลงอัตราจังหวะสองชั้น จากนั้นจึงขยายทำนองเพลงขึ้นเป็นอัตราจังหวะสามชั้นและตัดทอนทำนองลงเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียวตามหลักการรูปแบบของเพลงเถา ลักษณะของทำนองเพลงเป็นเพลงประเภทสองไม้เวลาบรรเลงใช้จังหวะหน้าทับสองไม้สลับกับหน้าทับมาร์ชของฝรั่ง เป็นเพลงสำเนียงฝรั่งเพลงหนึ่งที่ได้รับคามนิยมในการบรรเลงประชันวงปี่พาทย์

แนวทางการประพันธ์และโครงสร้างของเพลงอุตุเรน เถา

เป็นบทเพลง 2 ท่อน พร้อมด้วยทางเปลี่ยนในเที่ยวกลับต้นในอัตราจังหวะสามชั้น ส่วนอัตราจังหวะสองชั้นและชั้นเดียวไม่มีทางเปลี่ยน มีการสร้างสรรค์การเกริ่นนำของบทเพลง โดยใช้บันไดเสียงปกครองของบทเพลงที่หลากหลายบันไดเสียง และมีท่วงทีลีลาของสำนวนที่มีทั้งสำนวนการกรอและสำนวนลูกล่อลูกขัด

เกริ่น ใช้บันไดเสียง 7 เสียง (ไทย) ดรมฟชลท /

อัตราจังหวะสามชั้น

ท่อนแรก สามชั้น จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXชลX/	ทางเพียงอบน
ชลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)
ฟชลXดรมX/	ทางขวา

ท่อนแรก สามชั้น (ทางเปลี่ยนในเที่ยวกลับ) จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXชลX/	ทางเพียงอบน
ฟชลXดรมX/	ทางขวา
ชลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)
ดรมฟชลท/	ทางฝรั่ง

ท่อนสอง สามชั้น จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXชลX/	ทางเพียงอบน
ฟชลXดรม(ม)/	ทางขวา (ใช้โน้ตจร)
ชลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)
ดรมฟชลท/	ทางฝรั่ง

ท่อนสอง สามชั้น (ทางเปลี่ยนเที่ยวกลับ) จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXชลX/	ทางเพียงอบน
รมฟXชลท(ด)/	ทางนอก (ใช้โน้ตจร)
ชลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)
ดรมฟชลท/	ทางฝรั่ง

อัตราจังหวัดสองชั้น

ท่อนแรก สองชั้น จำนวน 8 จังหวัดหน้าทับสองไม้อัตราจังหวัดสองชั้น
ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXชลX/	ทางเพียงอบบน
ฟชลXดรมX/	ทางชวา
ชลท (ด)รม X/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)

ท่อนสอง สองชั้น จำนวน 8 จังหวัดหน้าทับสองไม้อัตราจังหวัดสองชั้น
ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXชลX/	ทางเพียงอบบน
ฟชลXดรมX/	ทางชวา
รมฟชลทX/	ทางนอก
ชลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)

อัตราจังหวัดชั้นเดียว

ท่อนแรก จำนวน 10 จังหวัดหน้าทับสองไม้อัตราจังหวัดชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง
ดังนี้

ดรมXชลX/	ทางเพียงอบบน
รมฟชลท(ด)/	ทางนอก (ใช้โน้ตจร)
ชลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)

ท่อนสอง จำนวน 10 จังหวัดหน้าทับสองไม้อัตราจังหวัดชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง
ดังนี้

ดรมXชลX/	ทางเพียงอบบน
รมฟชลท(ด)/	ทางนอก (ใช้โน้ตจร)
ชลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)

ทางเครื่องระบำชาวเกาะ

ท่อนเดียว จำนวน 16 จังหวัดหน้าทับระบำแขก (หน้าทับเฉพาะ) ใช้บันไดเสียง
ดังนี้

รมฟชลท(ด)/	ทางนอก (ใช้โน้ตจร)
------------	--------------------

เที่ยวรับทางเครื่องระบำชาวเกาะและเดี่ยว

ตอนนี้ **ท่อนเดี่ยว** จำนวน 36 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง

ฟซลXตรX/	ทางขวา
รมฟXลท(ด)/	ทางนอก (ใช้โน้ตจร)
ซลท(ด)รมX/	ทางเพียงออกลาง (ใช้โน้ตจร)

ลูกหมด

ตอนนี้ **ท่อนเดี่ยว** จำนวน 36 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง

ซลท(ด)รมX/	ทางเพียงออกลาง (ใช้โน้ตจร)
ดรมXซล X/	ทางเพียงออบน
ดรมฟซลท/	ทางฝรั่ง

สังคีตลักษณะหรือรูปแบบ

1. แบบแผนการบรรเลง

บทเพลงเกร็ดในลักษณะเพลงมโหรี แต่ประดิษฐ์สำนวนสำหรับท่วงทีลีลาในจังหวะเพลงสองไม้ จึงสามารถนำไปใช้กับวงดนตรีอื่นๆ ได้เช่นเดียวกัน เช่น วงปี่พาทย์ไม้แข็ง วงปี่พาทย์ไม้ نرم วงเครื่องสาย วงเครื่องสายปี่ชวา ฯลฯ

2. แบบแผนท่วงทำนอง

เพลงอุสุเรนเป็นบทเพลงสองท่อน มีการเกริ่นนำก่อนการบรรเลงบทเพลง ซึ่งในอัตราจังหวะสามชั้นท่อน 1 และท่อน 2 ได้ประพันธ์ทางเปลี่ยนเป็นทำนองเพลงสำเนียงฝรั่งเป็นเทียวกลับไว้ทั้ง 2 ท่อน ซึ่งลักษณะของทำนองเพลงทางเปลี่ยนจะเน้นสำนวนกลอนให้มีความกระชับสนุกสนาน ในอารมณ์ของเพลงอย่างโดดเด่น สามารถสรุปแบบแผนของท่วงทำนองอัตราจังหวะสามชั้นได้ดังนี้ น/ก/ก¹/ข/ข¹/ ส่วนทำนองเพลงในอัตราสองชั้นและชั้นเดียวใช้วิธีการบรรเลงซ้ำ 2 เที้ยว และมีการซ้ำทำยระหว่างท่อนแรกและท่อนสองหรือใช้การลงจบประโยคเดียวกัน สรุปได้เป็น กข/คข/ เมื่อจบทำนองเพลงชั้นเดียวแล้วได้ประพันธ์ทำนองเพลงลูกบทหรือเพลงหางเครื่องต่อทำยเพลงอุสุเรน เถา โดยนำทำนองเพลงระบำชาวเกาะมาเรียบเรียงขึ้นใหม่และเป็นทางเดี่ยวบรรเลงโซว์ทุกเครื่องมือ จึงออกลูกหมดลงจบเพลงอุสุเรน เถา สรุปได้เป็น กข/คข/ล/ด/

บันไดเสียงของบทเพลง

กำหนดบันไดเสียงควบคุมเพลงเป็นกลุ่มเสียงปัญจตุรียงค์ (Pantatonic scale) ที่บันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทXรมX และ ซลท(ด)รมX) และปรากฏลักษณะของปัญจมูล (Pantacentric scale) คือ ใช้ 5 เสียงเป็นหลัก แต่บางท่วงทำนองมีการคลี่คลายทำนองไป โดยใช้เสียงโดและเสียงฟาเป็นโน้ตเชื่อมทำนอง ดังนั้นจึงถือว่าเป็นบทเพลงที่ใช้ทางเพียงออล่าง (ซลทXรมX/) เป็นหลัก นอกจากนี้ยังใช้บันไดเสียง 7 เสียงในหนึ่งช่วงเสียงทบ (Octave) ซึ่งแบ่ง 7 เสียงใน 1 ช่วงเสียงตามแบบแผนของเครื่องดนตรีไทย

สำเนียงของบทเพลง

สำเนียงบทเพลงอุศเรน เถา เป็นเพลงสำเนียงฝรั่งและใช้ท่วงทีลีลาถูกรับในลักษณะการขัดแย้ง การต่อสู้ หรือความวุ่นวายในสังคม

จังหวะหน้าทับ

ดำเนินสำนวนสำหรับหน้าทับสองไม้ ทั้งสามอัตราจังหวะสลับกับหน้าทับมาร์ชของฝรั่ง

เทคนิคการบรรเลง/กลวิธีการบรรเลง

เทคนิคการบรรเลงและกลวิธีในทางบรรเลงเพลงอุศเรน เถา เป็นการบรรเลงรูปแบบบังคับทางตามการประพันธ์ มีทำนองเพลงลูกนำขึ้นเพลง มีการใช้แนวจังหวะที่สนุกสนาน ลักษณะทำนองแสดงถึงความสนุกสนาน ดุดัน และเป็นการอวดฝีมือแสดงความไหวของผู้เล่นบรรเลงระนาดเอก สอดสลับกับการบรรเลงรับของเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ ลงจบด้วยทำนองที่ส่งรับกันอย่างรวดเร็ว แล้วหยุดการบรรเลงแสดงความพร้อมเพรียงในวินัยการบรรเลง แล้วจึงตั้งแนวจังหวะของทำนองเพลงอุศเรน เถา ในอัตราสามชั้นขึ้นใหม่ ทั้งยังใช้กลวิธีการบรรเลงเดี่ยวในท้ายเพลง

ลักษณะเด่นของอัตลักษณ์การประพันธ์

พบลักษณะเด่นของอัตลักษณ์การประพันธ์ คือ สำนวนทำนองแบบบังคับทางในการใช้โน้ตที่เรียบเรียงอย่างสละสลวย ไม่เน้นการข้ามทำนองในโน้ตเสียงสูงต่ำในระยะไกลของตัวโน้ต กล่าวคือพบการสลับโน้ตเพียงคู่สอง คู่สาม คู่สี่ คู่ห้า เป็นต้น ทั้งพบการดำเนินสำนวนในลักษณะเชิงรุก

และล้อยัด ซึ่งเป็นกระทุ้งที่สามารถบรรเลงได้ด้วยวงปี่พาทย์หรือวงอื่นๆ เมื่อนำมาวิเคราะห์ทำนองสามารถเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

เกริ่นนำ

----	ชุลทต	รมฟช	ลทตร	มรตร	ดทลช	ลชฟช	พมรด
---ด	รมฟช	พมรด	รมฟช	พมรด	รมฟช	ลชฟช	พมรด
(^๓ -ช-ม	-ช-ด	-ช-ม	-ช-ด)	(^๓ ---ฟ	ชุลทต	ทตรด)	(^๓ -ด-ด)
(^๓ ---ช	ลทตร	ดรมร)	(^๓ -ร-ร)	(^๓ ---ด	รมฟช	ฟชลช)	(^๓ -ช-ช)
ดรดท	ดทลช	ลชฟช	พมรด	{ ---ช	ลทตร	มฟชล	ทตร่ม }

การเกริ่นของบทเพลงอุสุเรน เถา เห็นได้ชัดเจนว่าครุฑุทัย แก้วละเอียด ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความหมายในด้านสำเนียงเพลงสากลหรือเพลงฝรั่ง (สังคมไทยบางกลุ่มก็มักเรียกชาวตะวันตกและชาวอินเดียโดยรวมว่าแขก) จึงใช้เสียงโน้ตดนตรีไทยครบทั้ง 7 เสียง ซึ่งเป็นแบบแผนการประพันธ์เพลงสำเนียงตะวันตกหรือสำเนียงแขก

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1

ท่อนแรก สามชั้น จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXชลX/	ทางเพียงอบบน
ชลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)
ฟชลXดรมX/	ทางขวา

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-2

---ม	-มมม	ชลชม	ชมรด	ทชลท	ดลทต	รทตร	มดรม
ชดรม	รมชล	ดรดล	ดลชม	ชมรด	ชดรม	ชลชม	ชมรด

อัตราจังหวะสามชั้นท่อน 1 จังหวะที่ 1-2 ครูอุทัย แก้วละเอียด ผู้ประพันธ์แสดงภาพสะท้อนของวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทยด้วยการแปรทำนองเก็บ เริ่มต้นจากการใช้สำเนียงลูกเต๋ามาประสมกับลักษณะกลอนของลูกโยน เพื่อแสดงความชำนาญในการประพันธ์และความหลากหลายในท่วงทำนอง บันไดเสียงทั้งสองจังหวะจึงอยู่ในบันไดเสียงปัญจตุรียงค์ (Pantatonic scale) โดยกึ่งกลางของจังหวะที่ 1 ถึงปลายจังหวะมีการเคลื่อนบันไดเสียงไปสู่ทางเพียงออล่างที่ใช้โน้ตจรัส (ซลท(ด)รมX/) หรือเรียกว่า Hexatonic การใช้โน้ตจรัสนอกบันไดเสียงปัญจตุรียงค์เพื่อแปรทำนองเก็บ โดยเห็นได้ชัดว่าสำนวนเก็บดังกล่าวใช้เสียงโน้ตภายในบันไดเสียงปัญจตุรียงค์ในบันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรมXซลX/) และมีลักษณะคล้ายการแปรทำนองเก็บตามทำนองเพลงเกร็ดมโหรีทั่วไป

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 3-4

รมรร	มขมม	ซลซซ	มขมม	รมรร	มขมม	ซลซซ	ลดลล
ดรดล	ดลขม	ซดรม	รมซล	ดซลซ	รมซล	รดลล	ซลดล

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 3-4 เป็นการเรียบเรียงทำนองคลี่คลายในลักษณะการจบท่อนด้วยสำนวนแปรทำนองเก็บกึ่งบังคับทาง ให้เห็นโครงสร้างในการใช้โน้ตที่เรียบเรียงอย่างสละสลวย ไม่เน้นการข้ามทำนองในโน้ตเสียงสูงต่ำในระยะไกลของตัวโน้ต กล่าวคือพบการกำหนดโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะสัมพันธ์กันแบบคู่สี่หรือคู่เสียงเดียวกัน เป็นต้น ทั้งพบการดำเนินสำนวนในลักษณะเชิงรุกريب ซึ่งเป็นกระทุ้ที่สามารถบรรเลงได้ด้วยวงปี่พาทย์หรือวงเครื่องสายนอกเหนือจากวงมโหรี

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 5-6

รดรร	รมรร	รซรร	ร ม ร ร	มรดซ	ดซดล	มรดล	ซรมฟ
ลลลล	- ด - ด	- ร - ด	- ล - ซ	ดรดล	รดลซ	ดลซฟ	ลซฟม

อัตราจังหวะสามชั้นท่อน 1 ผู้ประพันธ์เรียบเรียงจังหวะที่ 5-6 ด้วยการเคลื่อนทำนองด้วยการแปรทำนองจากบันไดเสียงทางเพียงออบนสู่ทางขวาในจังหวะที่ 6 โดยสร้างทำนองเก็บที่เรียงลำดับเสียงไม่กระโดด ตามโครงสร้างของบันไดเสียงปัญจตุรียงค์ (Pantatonic scale) ถือว่าเป็นการเคลื่อนทำนองตามโครงสร้างหลักของโหมดและมีเอกภาพชัดเจน เนื่องจากไม่มี

การกระโดดของโน้ต ในโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะ และโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 5 โน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะ และโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 6 ยังเป็นคู่สอง คู่สาม ของทำนองอีกด้วย จึงทำให้บทเพลงแม้มีความแปลกหูของคู่เสียงทำนองที่กระด้างบ้าง แต่ก็เคลื่อนทำนองสู่ขั้นคู่เสียงของทำนองคู่สามของบันไดให้มีความกลมกล่อมในปลายจังหวะ

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 7-8

รดร	รรม	ชชช	รรม	ดรด	ทลช	ชชช	ลทด
ชชช	- ม - ม	รรร	- ด - ด	รมช	ชลด	มรด	- ช - ด

อัตราจังหวะสามชั้นท่อน 1 ผู้ประพันธ์ย้ำความคิดเดิมของจังหวะที่ 6 ในทางเพียงอบน (ดรมXชลX/) แล้วจากโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะที่ 7 จึงเปลี่ยนเป็นทำนองในบันไดเสียงรูปแบบใช้โน้ตจร (Pantatonic scale add Fourth-scale) ในทางเพียงอล่างที่ใช้โน้ตจร (ชลท(ด)รมX/) แล้วกลับมาที่การย้ำโน้ตในบันไดเสียงทางเพียงอบน (ดรมXชลX/) ตามเดิมในจังหวะที่ 8 พร้อมปิดประโยคด้วยเสียงปกครองบันได

อัตราจังหวะสามชั้น ทางเปลี่ยน

ทางเปลี่ยนในที่ยวกลับ ท่อนแรก อัตราจังหวะสามชั้น จำนวน 8 จังหวะ หน้าทับสองไม้ ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ใช้บันไดเสียง 7 เสียงเป็นหลัก (ดรมฟชลท/) ซึ่งเรียกว่า ทางฝรั่งหรือสำเนียงฝรั่ง

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 1-2

- - ชล	ทดรม	- - - ช	- - - ม	- - - ช	- - ลช	พมรม	- - - -
- - ชด	รมฟช	- - ลร	มฟชล	- - ดช	- - ลม	ชรมด	- - - -

อัตราจังหวะสามชั้นท่อน 1 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 1-2 ผู้ประพันธ์ใช้บันไดเสียงตามฝรั่ง (ดรมฟชลท/) โดยเป็นลักษณะเทียบคล้ายทำนองเพลงมาร์ชของดนตรีตะวันตก มีการใช้โน้ตครบทุกระดับเสียง แสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ความต้องการสื่อจินตภาพของทหารฝรั่ง ซึ่งหมายถึงตัวละครในเรื่องพระอภัยมณี คือ อูเรน ลักษณะการใช้โน้ตมีความผันผวนและมีทำนองที่กระโดด สันนิษฐานว่าผู้ประพันธ์ต้องการสื่อถึงอุปนิสัยของอูเรน

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 3-4

----	มดมช	ชชชช	- ด' - ม	----	มดมช	ชชชช	- ด' - ล
----	ทชทร	รรรร	- ม - ร	--- ร	--- ม	รดทล	ชพมร

อัตราจังหวะสามชั้นท่อน 1 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 3-4 เห็นได้ชัดเจนว่าผู้ประพันธ์มีความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ จึงประดิษฐ์ทำนองในจังหวะที่ 3 เพื่อให้มีการสื่อทำนองของกลุ่มแปลกหูขึ้น โดยเริ่มจากบันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรัมXชลX/) และเป็นสำนวนที่มีความขัดแย้งใช้โน้ตกระโดดสลับไปมาทั้งสองจังหวะ ไม่เน้นความเสถียรของสำนวน ดังจะเห็นได้จากสำนวนเก็บสำนวนกรอ การกระโดดทำนอง การย่ำเสียง ส่วนจังหวะที่ 4 มีการประดิษฐ์ทำนองให้เป็นทำนองเพลงมาร์ชอีกครั้ง โดยใช้บันไดเสียง 7 เสียงเช่นเดิม

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 5-6

----	-- ดด	-- ดด	-- ดด	--- ด	- ด --	- ด - ร	ดรัมฟ
-- ดร	มฟชล	----	--- ช	--- ฟ	--- ม	รดรัม	----

อัตราจังหวะสามชั้นท่อน 1 ทางเปลี่ยน เริ่มต้นจังหวะที่ 5 ยังคงเป็นวลีสั้นๆ และยังคงเป็นบันไดเสียงทางเพียงออบนที่ใช้โน้ตจร (ดรัม(ฟ)ชล/) ต่อเนื่องมาจากจังหวะที่ 4 เป็นทำนองที่มีโน้ตกระโดดหรือผันผวนไม่รี้นหู เปลี่ยนเป็นสำนวนกรอหรือการลากเสียงและการขมวดทำนองด้วยทำนองสั้นให้จบลงในลักษณะเพลงทำนองโอ้หรือเพลงตัดในปลายจังหวะ

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 7-8

--- ช	ลทดร	-- รร	-- รร	-- ลช	-- ลฟ	ชมพร	----
--- ด	รมฟช	-- ชช	-- ชช	-- ลฟ	-- ชม	พรมด	- ด - ด

อัตราจังหวะสามชั้นท่อน 1 ทางเปลี่ยน เริ่มต้นจังหวะที่ 7 ด้วยเสียงบันไดเสียงทางเพียงออล่างที่ใช้โน้ตจระ (ชลท(ด)รมX/) และเป็นสำนวนย่อนระดับเสียงเป็นกระทุ้ กล่าวคือเป็นทำนองที่สร้างสรรค์ใหม่เพื่อแสดงความขัดแย้งของอารมณ์ เนื่องจากทำนองเพลงมีการผันผวนของบันไดเสียง ซึ่งเห็นได้ในจังหวะที่ 8 ที่เริ่มจังหวะด้วยบันไดเสียงทางเพียงออบนที่ใช้โน้ตจระ (ดรม(ฟ)ชลX/) เพิ่มเสียงจระคือฟา แล้วเปลี่ยนเป็นบันไดเสียงทางขวาที่ใช้โน้ตจระ (ฟชลXดรม(ม)X/) แล้วกลับมาในบันไดเสียงทางเพียงออบนที่ใช้โน้ตจระอีกครั้ง (ดรม(ฟ)ชลX/) ในห้องที่ 6-8 แต่เนื่องจากโน้ตจระนั้นเป็นคู่สี่ของเสียงปกครอง จึงไม่มีความขัดแย้งมากยังมีความกลมกลืน แต่เป็นการลำดับบันไดให้มีความแปลกหูเท่านั้น

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2

ท่อนสอง สามชั้น จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXชลX/	ทางเพียงออบน
ฟชลXดรม(ม)/	ทางขวา (ใช้โน้ตจระ)
ชลท(ด)รม X/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจระ)
ดรมฟชลท/	ทางฝรั่ง

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1-2

--- ม	--- ร	--- ม	--- ช	--- ล	--- ด	- มรด	- ล - ช
ชลทด	ทดรม	ชลชม	ดมรด	รดลช	ดลชม	ลชมร	ชมรด

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1-2 นั้น ผู้ประพันธ์กำหนดโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะของทั้งสองจังหวะในบันไดเสียงเดิมคือบันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรมXชลX/) โดยให้มีความสอดคล้องกัน ทั้งโน้ตลูกตกเสียงกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะเป็นคู่เสียงที่เป็นคู่สี่เป็นหลัก คือ ซอล-ซอล , ซอล-โด และ โด-โด (ลูกตกโน้ตห้องที่ 4 กับห้องที่ 8 หรือลูกตกโน้ตห้องที่ 8 กับลูกตกโน้ตห้องที่ 4 ในจังหวะถัดไป) ซึ่งเป็นทั้งเสียงเดิมและคู่ห้า แสดงถึงการย้ำถึงความกลมกล่อมของชั้นคู่ชัดเจน (Perfect consonant)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 3-4

มมมม	- ร - ร	มมมม	- ช - ช	ลลลล	- ด - ด	รรมรด	- ล - ช
ชลทต	ทตรม	ชลชม	ชมรด	ลชดล	ดชลม	ชมลช	ลมชร

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 3 เป็นการแสดงการย้ายของทำนองในบันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรัมXชลX/) มีการเรียงลำดับของทำนองเพียงเล็กน้อยและไม่อยู่ในรูปสำนวนเดิม แต่มีการแปรเปลี่ยนสำนวน ท่วงทีลีลา และเปลี่ยนเป็นบันไดเสียงทางเพียงอล่าง (ชลทXรรมX/) ครึ่งจังหวะที่ 4 จากนั้นผันผวนสู่บันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรัมXชลX/) จนจบจังหวะ

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 5-6

รดรร	รรมรร	รชรรร	รรมรร	มรดช	ดชดรร	มรดร	ชรรมฟ
ลลลล	- ด - ด	- ร - ด	- ล - ช	ดรดล	รดลช	ดลชฟ	ลชฟม

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 5-6 เป็นการแปรทำนองเก็บโดยกำหนดโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 5 เป็นคู่สองของทำนอง (Melodic interval) คือเสียงซอลและฟาในบันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรัมXชลX/) สู่บันไดเสียงทางขวา (ฟชลXดรรX/) ที่โน้ตลูกตกปลายจังหวะเพื่อคงอารมณ์ของบทเพลง เป็นการเก็บทำนอง โดยสำนวนเพลงที่ไฉ่ยังเป็นสำนวนที่มีลักษณะใช้ได้ทั้งหน้าทับสองไม้และหน้าทับปรบไก่ เพื่อแสดงถึงการผันผวนของสำนวนและไม่คงที่เช่นกัน เมื่อย้ายบันไดเสียงทางขวา (ฟชลXดรรX/) ห้องเพลงที่ 1-5 จังหวะที่ 6 จากนั้นเปลี่ยนเป็นบันไดเสียงทางเพียงอล่าง (ชลทXรรมX/) ห้องที่ 6 และเปลี่ยนเป็นบันไดเสียงทางฝรั่งหรือ Diatonic scale ในสองห้องสุดท้ายของจังหวะ

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 7-8

รดรร	รรมรร	ชลชช	รรมรร	ชทลช	ทลชร	ชชรช	ลทดรร
ลดชล	มชรรม	ดรรม	ชมรด	รรมชล	- ด - ร	มรดล	- ช - ด

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 การสร้างเป็นลักษณะการแปรทางเก็บจังหวะที่ 7 และ 8 จังหวะที่ 7 จากห้องที่ 1-4 เป็นทำนองเก็บต่อเนื่องในบันไดเสียงสูงขึ้นคือบันไดเสียงทางเพียงออล่างที่ใช้โน้ตจระ (ชลท(ต)รมX/) ซึ่งโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะเป็นเสียงเดียวกัน การเคลื่อนทำนองจึงยังไม่สมบูรณ์ และการสัมผัสระหว่างวรรคในปลายจังหวะที่ 7 กับโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะที่ 8 ยังเป็นคู่เสียงขัดแย้งกันของทำนอง คือ เสียงโดและเสียงเร จึงเป็นการเคลื่อนที่ของทำนองเพียงเล็กน้อย และจะเห็นได้ว่าปลายจังหวะที่ 8 ก็ยังคงใช้โน้ตลูกตกเสียงเดียวกับเสียงกึ่งกลางจังหวะ คือ เสียงโด ทั้งสองจังหวะนี้ทำให้ไม่มีการเคลื่อนที่ของบันไดหรือทำนอง เนื่องจากผู้ประพันธ์ต้องการลงจบด้วยบันไดเสียงเดิม ลักษณะของท่อนนี้จะเห็นได้ว่าค่อนข้างมีทำนองเรียบในลักษณะกลอนเพลงมโหรี

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 ทางเปลี่ยน

ทางเปลี่ยนในเที่ยวกลับ ท่อนสอง อัตราจังหวะสามชั้น จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้ ใช้บันไดเสียง 2 บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXชลX/ ทางเพียงอบน
ดรมฟชลท/ ทางฝรั่ง

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 1-2

- ชลช	- ม - ด	- - ชด	มช - -	- ดรต	- ชลช	- - รรม	ฟช - -
รดรท	ดลทช	- - รรม	ฟช - -	รดรท	ดลทช	ลฟชม	ฟรมด

อัตราจังหวะสามชั้นท่อน 2 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 1 ประพันธ์โดยใช้บันไดเสียงทางเพียงอบน (ดรมX ชลX/) จากนั้นจึงเปลี่ยนมาบันไดเสียงทางฝรั่ง (ดรมฟชลท/) ในจังหวะที่ 2 โดยโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะทั้งสองยังคงมีความสัมพันธ์ในลักษณะไม่เคลื่อนที่เนื่องจากเป็นเสียงเดิม และเปลี่ยนโน้ตลูกตกในปลายจังหวะที่ 2 ในลักษณะคู่ 5 และพบว่าทั้งสองจังหวะมีความผันผวนของการร้อยกรองทำนอง ซึ่งส่งผลให้ท่วงทีลีลาของทำนองแข็งกร้าว ดุดัน หรือมีความผันผวนทางอารมณ์ตามอุปนิสัยของตัวละครอุศเรนในเรื่องพระอภัยมณีที่ชัดเจน

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 3-4

- ชลช	- ม - ด	- - ชด	มช - -	- ดรด	- ชลช	- - รรม	ฟช - -
รมฟช	ดทลช	ฟมรด	รมฟช	มรมด	รทดล	ทชลฟ	ชมพร

อัตราจังหวะสามชั้นท่อน 2 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 3-4 มีลักษณะต่อเนื่องจากจังหวะที่ 1 และจังหวะที่ 2 ของท่อนเพลง โดยพบว่าในจังหวะที่ 3 กลับมาตั้งสำนวนเดียวกับทำนองจังหวะที่ 1 บันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรมXชลX/) แสดงให้เห็นถึงการย้ำความสำคัญของตัวละครและบริบทที่กำลังกล่าวถึงในบทร้อง จากนั้นจึงร้อยกรองทำนองให้เปลี่ยนเป็นบันไดเสียงทางฝรั่ง (ดรมฟชลท/) ในจังหวะที่ 4 และพบว่าโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะแลโน้ตลูกตกปลายจังหวะทั้งสองยังมีเสียงเดียวกันกับในจังหวะที่ 1 และจังหวะที่ 2 กล่าวคือ ไม่เคลื่อนที่โน้ตลูกตก มีการใช้เสียงซอลเป็นโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะอย่างต่อเนื่องมาจนถึงโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะที่ 4 แล้วเปลี่ยนโน้ตลูกตกในปลายจังหวะที่ 4 ในลักษณะคู่ 4 และยังคงมีความผันผวนของการร้อยกรองทำนองอันเป็นอารมณ์ต่อเนื่องมาจากสองจังหวะแรกของบทเพลง

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 5-6

- - - -	- - ดด	- - ดด	- - ดด	- - - ด	- ด - -	- ด - ร	ดรมฟ
- - ดร	มฟชล	- - - -	- - - ช	- - - ฟ	- - - ม	รดรม	- - - -

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 5-6 มีลักษณะการซ้ำทำนองของเที่ยวกลับของท่อนที่ 1 ตั้งแต่จังหวะที่ 5 ไปจนถึงจังหวะที่ 8 เป็นการแสดงเอกภาพของทำนองในเพลงเดียวกันตามสังคีตลักษณะการซ้ำทำนอง (กข/คข/) โดยในจังหวะที่ 5 เมื่อใช้ทำนองซ้ำของเที่ยวเปลี่ยนในท่อนที่ 1 มีความสอดคล้องกับบันไดเสียงในจังหวะที่ 4 เนื่องจากเป็นบันไดเสียงทางฝรั่ง (ดรมฟชลท/) เช่นเดียวกัน แต่แสดงออกถึงการคลี่คลายอารมณ์และเป็นลักษณะทำนองมาร์ชหรือทำนองการเดินแถวของบทเพลงในลักษณะวงดนตรีของการสวนสนามหรือการตรวจพลของวัฒนธรรมชาติตะวันตก (military band) และทำนองยังคงเป็นบันไดเสียงทางฝรั่ง (ดรมฟชลท/) มีลักษณะสั้นและยาวตามลักษณะทำนองมาร์ชของดนตรีตะวันตก และพบว่าโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะที่ 5 และโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 6 เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะคู่สี่ ซึ่งให้อารมณ์สง่าผ่าเผยและองอาจตามลักษณะทหาร แล้วเคลื่อนที่โน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะที่ 6 มาเสียงซอลซึ่งเป็นคู่เสียง

ขัดแย้งของโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 5 แสดงออกถึงการเป็นทหารที่มีความผันผวนหรืออารมณ์โกรธเกรี้ยวดุเดือด และประพันธ์ให้มโนทำนองโน้ตเรียงเสียงมาที่โน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 6 เป็นความสัมพันธ์คู่ 3 ของโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะที่ 6 ทำนองเป็นสำนวนกรอบังคับทางโดยลดระดับโน้ตจากเสียงสูงคือ ซอลมาที่เสียงโด และจบทำนองในจังหวะที่ 6 ด้วยเสียงมี ในลักษณะกระชับจังหวะในห้องที่ 7 ไม่ถึงปลายจังหวะซึ่งเป็นห้องที่ 8 แสดงออกว่ายังไม่สิ้นสุดบทเพลง และยังคงมีทำนองต่อเนื่องในจังหวะต่อไป

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 7-8

---	ช	ลทดร	--	รร	--	รร	--	ลช	--	ลฟ	ชมพร	----			
---	ด	รมฟช	--	ชช	--	ชช	--	ลฟ	--	ชม	พรมด	-	ด	-	ด

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 ทางเปลี่ยน จังหวะที่ 7-8 มีลักษณะต่อเนื่องจากจังหวะที่ 6 โดยในจังหวะที่ 7 ยังคงเป็นลักษณะการซ้ำทำนองของเที่ยวกลับท่อน 1 ซึ่งประพันธ์ทำนองในลักษณะทำนองมาร์ชตลอดจังหวะที่ 7 – 8 ในบันไดเสียงทางฝรั่ง (ดรัมฟลท/) อีกทั้งพบว่าโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 7 เป็นเสียงเดิม ทั้งมีท่วงทีลีลาของทำนองมาร์ชของวัฒนธรรมชาติตะวันตก (military band) ที่แสดงออกถึงการบรรยายเนื้อเรื่องหรือบริบทของตัวละคร อุศเรนในเรื่องพระอภัยมณีเป็นทหารของชาติตะวันตก จากนั้นในจังหวะที่ 8 มีการคลี่คลายทำนองโดยเคลื่อนที่โน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะเป็นเสียง ซอล ซึ่งมีความสัมพันธ์เป็นคู่ 4 กับโน้ตลูกตกในปลายจังหวะที่ 7 จากนั้นเคลื่อนทำนองมาในลักษณะเรียงจากเสียงสูงมาเสียงต่ำ คือ เสียงลา จนถึงเสียงโดในปลายจังหวะที่ 8 (ใช้โน้ตลูกตกเสียง โด ในปลายจังหวะที่ 8) ในลักษณะความสัมพันธ์เป็นคู่ 5 ของลูกตกโน้ตกึ่งกลางจังหวะที่ 8 แต่ทำนองมีความต่อเนื่องไม่ผันผวน แสดงออกถึงเอกภาพของทหารหรือกองพลทหารที่มีภาพของกองทัพที่สง่างาม

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1

ท่อนแรก สองชั้น จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรัมXชลX/	ทางเพียงออบน
ฟลชXดร(ม)/	ทางขวา (ใช้โน้ตจร)
ชลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-4

----	--- ม	-- รด	- ร - ม	--- ช	--- ล	--- ด	- ร - ด
----	--- ม	--- ช	--- ล	--- ด	--- ร	- ด - ร	- ม - ร

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-4 ของท่อนเพลงยังคงใช้บันไดเสียงเดิมคือบันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรมXซลX/) มีความต่อเนื่องด้านทางเพลงและเสียงกลมกลืนและเป็นสำนวนกรอ ใช้คู่เสียงที่ไพเราะเป็นโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 1-2 และโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 3,4 คือ เสียง มี-โด , โด-ลา และ ลา-เร จะเห็นว่าเป็นคู่เสียงทำนองกลมกล่อมทั้งสิ้น คือ คู่สามคู่ห้า และคู่หก ะหว่างกันซึ่งเป็นชั้นคู่เสียงกลมกล่อมสมบูรณ์ทั้งสิ้น (Perfect consonant) นอกจากนี้ยังใช้การบังคับทางด้วยสำนวนกรอ เรียงลำดับเสียงตามบันไดไม่กระโดด ทำให้มีความนุ่มนวลชัดเจน

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 5-8

----	--- ด	--- ร	- ม - ฟ	--- ล	--- ช	--- ด	- ร - ม
--- ช	ลทดร	รรรร	- ร - ร	- ลชม	- ร - ด	- ช - ล	- ท - ด

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 5 เป็นประโยคทำนองแบบปัญญาจมูลหรือบันได 6 เสียง ทางเพียงออบน ใช้โน้ตจร (ดรม(ฟ)ซลX/) จากนั้นจังหวะที่ 6 เป็นสำเนียงเพลงฝรั่งจบด้วยลูกตกเสียงมี ซึ่งเป็นคู่เสียงที่ขัดแย้งกับโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 5 แล้วคลี่คลายสู่บันไดเสียงทางเพียงออล่างที่ใช้เสียงจร (ซลท(ด)รมX/) หรือเป็นบันได 6 เสียง ต่อเนื่องด้วยการเปลี่ยนบันไดเสียงจากเสียงโน้ตลูกตกเร ไปสู่บันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรมXซลX/) ในสองห้องแรกจังหวะที่ 8 และพัฒนาโน้ตไปที่คู่เสียงกระด้างของเสียงเร เป็นโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่เสียงมี ในบันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทXรมX/) แต่มีความต่อเนื่องด้วยรูปของทำนองที่ต่อเนื่องกัน จึงทำให้เป็นเพลงที่มีเสียงแปลกหู

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2

ท่อนสอง สองชั้น จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXชลX/	ทางเพียงอบน
ฟชลXดรX/	ทางขวา
รมฟXลทX/	ทางนอก
ชลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1-4

----	- ม - ซ	----	มรมซ	----	ดมรด	ลชทล	ดทรด
----	- ม - ซ	----	มรมซ	ลชลฟ	ชมพร	ทลดท	รดมร

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1 และ 2 ของผู้ประพันธ์เป็นรูปแบบการเปลี่ยนทำนองให้มีลักษณะการกรอร่วมกับการหยุดและใช้ทำนองสั้นมาผสมผสาน โดยภาพรวมของทำนองทั้งหมดจังหวะ 1-4 เป็นลักษณะของปัญจตุริยางค์ (Pantatonic scale) รูปแบบ Dorian Mode เนื่องจากจบท่อนเพลงด้วยเสียงที่ 2 ของบันไดเสียงหรือเสียงปกครองเช่นเดียวกับทำนองเพลงลาวครวญ ทว่าในที่นี้ทำนองเพลงกำหนดโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 4 เป็น ซอล-โด ซอล-เร จึงยังนับว่ามีการสมานทำนองที่ค่อนข้างกลมกลืน แต่มีบันไดเสียงที่ขัดแย้งตามแผนภาพคือ มีบันไดเสียงทางเพียงอบน (ดรมXชลX/) ทางเพียงออล่างที่ใช้เสียงจร (ชลท(ด)รมX/) และบันไดเสียงทางขวา (ฟชลXดรX/)

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 5-8

-- มม	ชมรด	-- รร	ดรมฟ	- ฟชล	- มฟช	- รมฟ	- ดรม
--- ซ	ลทดร	รรรร	- ร - ร	- ลชม	- ร - ด	- ซ - ล	- ท - ด

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 5-6 เป็นการแปรทำนองเก็บโดยกำหนดโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะ และโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 5 เป็นคู่สองของทำนอง (Melodic interval) คือเสียงฟา และมีโน้ตบันไดเสียงทางเพียงอบนแล้วผันเป็นบันไดเสียงทางขวา (ฟชลXดรX/) ตามโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 5 แล้วจากนั้นจึงเปลี่ยนเป็นบันไดเสียงทางนอก แต่จบปลายจังหวะที่บันไดเสียงทางเพียงอบน (ดรมXชลX/) และเริ่มบันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ชลทXรมX/)

ในจังหวะที่ 7 สู้บันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรมXซลX/) หลังโน้ตลูกตกเสียงเร แล้วมาจบจังหวะที่บันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทXรมX/) ที่ปลายจังหวะ แต่คงอารมณ์ของบทเพลงเป็นทำนองสั้น ส่วนวงเพลงแสดงถึงสำเนียงแบบฝรั่ง

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 1

ท่อนแรก จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXซลX/	ทางเพียงออบน
รมฟXลท(ด)/	ทางนอก (ใช้โน้ตจร)
ซลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 1 จังหวะที่ 1-8

-- ซล	ทดรม	-- รด	รดทด	-- มด	รมฟช	-- ซล	ชฟมร
----	รมฟช	- ฟ - ม	- ร - ม	-- ลท	ดร --	- ช - ล	- ท - ด

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 1 จังหวะที่ 1-8 ผู้ประพันธ์ใช้การกำหนดโน้ตลูกตกปลายจังหวะทุกจังหวะที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนบันไดเสียงอย่างรวดเร็ว คือ มี โด ซอล เร และซอล มี เร โด แสดงให้เห็นความกลมกลืนของภาพรวมของท่อน แต่ใช้ลูกตกยึดขยายเป็นบันไดเสียงให้มีความขัดกันตามท่วงทีลีลาและวัตถุประสงค์การประพันธ์คือบันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทXรมX/) ในจังหวะแรก จังหวะที่ 3-4 เป็นบันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรมXซลX/) แต่มีโน้ตลูกตกปลายจังหวะด้วยบันไดเสียงทางนอก (รมฟXลทX/) และมีความต่อเนื่องของสำนวนไปถึงจังหวะที่ 5-6 จากนั้นคลี่คลายด้วยบันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทXรมX/) ซึ่งเป็นบันได 6 เสียง เช่นเดิมลงจบด้วยโน้ตลูกตกปลายจังหวะสุดท้ายด้วยเสียงปกครองหลักของบทเพลงคือเสียงโด

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 2

ท่อนสอง จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรมXซลX/	ทางเพียงออบน
รมฟXลท(ด)/	ทางนอก (ใช้โน้ตจร)
ซลท(ด)รมX/	ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 2 จังหวะที่ 1-8

-----	- รมช	- รมช	- มรด	-----	- ชลด	- ชลด	- ลดร
-----	รมฟช	- ฟ - ม	- ร - ม	-- ลท	ดร --	- ช - ล	- ท - ด

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 2 จังหวะที่ 1-8 เห็นได้ว่าผู้ประพันธ์เริ่มจากบันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรมXชลดX/) เพื่อคงอารมณ์ของการลดทอนอัตราจังหวะ แต่ไปขัดแย้งในโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 4 เป็นสำนวนสนุกสนาน มีสามเสียงเรียงชิดติดกันคล้ายการสะบัดทำให้งานองมีการเคลื่อนที่กระชับและผันผวน ในจังหวะที่ 5-6 เป็นบันไดเสียงทางนอก จากนั้นจึงเริ่มคลี่คลายมาสู่บันไดเสียงทางเพียงออล่างที่ใช้โน้ตจร (ชลด(ด)รมX/) จนจบเพลง

ทางเครื่องระบำชาวเกาะ

ใช้บันไดเสียง ดังนี้

รมฟXลท(ด)/

ทางนอก (ใช้โน้ตจร)

							--- ร
-----	มดรล	ดชลฟ	ชมพร	- รร -	มฟชล	- ลล -	ชฟมร
- รร -	มดรล	ดชลฟ	ชมพร	- รร -	มฟชล	- ลล -	ชฟมร
(รรลร	ลรลร	- รร -	ดลชล	- ลล -	ชฟมร	- รม -	รมดร)
-----	--- ร	-----	--- ล	-----	-----	-----	-----
-----	--- ล	-- ลล	- ล - ร	-----	- ล - ด	- ล - ด	- ช - ล
-----	--- ร	-----	ดล - ด	-----	ชลดร	ดรพร	ดล - ด
-- ลด	- ฟ - ช	ลชพร	--- ร	-- ลด	- ฟ - ช	ลชพร	--- ร
-----	--- ร	-----	--- ล	-----	-----	-----	-----

เที่ยวรับ

เดี่ยวรอบวง ใช้บันไดเสียง ดังนี้

รมฟXลท(ด)/ ทางนอก (ใช้โน้ตจจร)

ฟชลXดรX/ ทางขวา

ชลท(ด)รมX/ ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจจร)

(รมรร)	ลดลล	ดชดล	ชฟมร)	(- - - -	ดชลด	- ลด -	ลดชล)
(- - - -	ชลดร	ดรมร	ดลรด)	(- - - -	ชลดร	- มร -	ดล -ด)
(ชลดล	ฟชลช	รฟชฟ	ดรพร)	(- ฟชล	- รฟช	- ดรฟ	- ลดร)
- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร
- - - -	มดลล	ดชลฟ	ชมพร	- รร -	มฟชล	- ลล -	ชฟมร
- รร -	มดลล	ดชลฟ	ชมพร	- รร -	มฟชล	- ลล -	ชฟมร
(รรลร	ลรลร	- รร -	ดลชล	- ลล -	ชฟมร	- รม -	รมดร)
- - - -	- ร - ม	ฟมรม	- ฟ- ช	ลชฟช	- ล - ท	ดทลท	- ด- ร
- ดรม	- ทดร	- ลทด	- ชลท	- ฟชล	- ชลท	- ลทด	- ทดร

การประพันธ์ลูกบท (ทางเครื่อง) คือ เพลงระบำชาวเกาะ และเที่ยวรับออกเดี่ยวรอบวงนี้ ถือเป็นปฏิภาณในการประพันธ์ที่สร้างสรรค์ โดยใช้บันไดเสียงทางนอก (รมฟXลทX/) อีกทั้งโครงสร้างทั้งบทเพลงของเพลงระบำชาวเกาะเป็นเพลงที่ใช้บันไดเสียงเดี่ยว ต่อมาเมื่อบรรเลงรับเที่ยวเดี่ยวรอบวง จึงมีความหลากหลายของบันไดเสียงมากขึ้นคือบันไดเสียงทางนอกที่ใช้โน้ตจจร (รมฟXลท(ด)/) บันไดเสียงทางขวา (ฟชลXดรX/) และบันไดเสียงทางเพียงออล่างที่ใช้โน้ตจจร (ชลท(ด)รมX/) หรือ Pantatonic scale add Fourth-scale

การประพันธ์เพลงลูกบทและเดี่ยวรอบวงนี้เป็นลักษณะรูปแบบ Ionian Mode เนื่องจากจบโดยใช้โน้ตลูกตกท่อนเพลงด้วยเสียงที่ 1 ของบันไดเสียงหรือเสียงปกครองและมีท่วงทีลีลาสนุกสนาน มีสำนวนแปรทำนองเก็บแบบบังคับทางและสำนวนกรอทำให้เป็นเพลงที่มีสำนวนสร้างสรรค์แปลกหูเป็นตัวอย่างการประพันธ์เพลงระบำที่มีท่วงทีลีลาสนุกสนาน จะเห็นว่ามีหลากหลายในการเปลี่ยนประโยคเพลง เช่น การย้ายเสียงเดิมก่อนเริ่มประโยคหรือมีสำนวนกรอที่ยาวนานในเสียงเร การสร้างสรรค์ทำนองใหม่ การซ้ำทำนอง เป็นต้น และสามารถคงบันไดเสียงเดิมจบที่เสียงปกครองได้อย่างสมบูรณ์

ลูกหมด

ท่อนเดี่ยว จำนวน 36 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง
ดังนี้

ชลท(ด)รมX/ ทางเพียงออล่าง (ใช้โน้ตจร)
 ดรมXชล X/ ทางเพียงอบบน
 ดรมฟชลท/ ทางฝรั่ง

-- ซ ซ	-- ด ด	-- ซ ซ	-- ด ด	-- ซ ซ	-- ด ด	-- ร ซ	ล ท ดร
- ร - ร	ด ท ดร	- ด - ท	ร ล ท ซ	- ซ - -	ล ซ ฟ ม	- ม - ร	ด ร ม ด
- ซ - -	- ด - -	- ซ - -	- ด - -	- ซ - -	- ด - -	- - - ด	ร ม ฟ ซ
-- ด ซ	ล ด - -	- ซ - ล	- ม - ม	-- ซ ด	ร ม ฟ ซ	- ด ร ม	ซ ล ท ด
-- ซ ซ	-- ด ด	-- ซ ซ	-- ด ด	-- ซ ซ	-- ด ด	-- ร ซ	ล ท ดร
- ร - ร	ด ท ดร	- ด - ท	ร ล ท ซ	- ซ - -	ล ซ ฟ ม	- ม - ร	ด ร ม ด
- ซ - -	- ด - -	- ซ - -	- ด - -	- ซ - -	- ด - -	- - - ด	ร ม ฟ ซ
-- ด ซ	ล ด - -	- ซ - ล	- ม - ซ	-- ซ ด	ร ม ฟ ซ	- ด ร ม	ซ ล ท ด
-- ด ด	-- ด ด	-- ด ด	-- ร ร	-- ม ร	ด ม ล ซ	-- ร ซ	ล ท ดร

ทำนองลูกหมดมีลักษณะคล้ายคลึงกับทำนองเพลงอุศเรนในอัตราจังหวะชั้นเดียว แต่มีท่วงทำนองรุกเร็วและสำนวนสนุกสนาน ด้วยการใช้บันไดเสียงทางเพียงออล่างที่ใช้โน้ตจร (ชลท(ด)รมX/) และบันไดเสียงทางเพียงอบบน (ดรมXชลX/) และบันไดเสียงทางฝรั่ง (ดรมฟชลท/) โดยในการเรียบเรียงเป็นลักษณะทำนองสั้นที่ต้องบรรเลงด้วยการบังคับทาง จึงจะได้สรรพรสในการฟัง ทั้งพบว่าทำนองเพลงมีลักษณะการรวบทำนองในห้อง 8 ทุกๆ บรรทัด ซึ่งเป็นการเรียงลำดับเสียงจากเสียงต่ำไปเสียงสูงทุกๆ ปลายประโยค แสดงออกถึงท่วงที่ใช้อารมณ์เพลงที่สนุกสนานอย่างชัดเจน

เพลงเทพทอง เถา

นำ (เกริ่น)

--- ดั	--- รุ	--- ฟ	--- ล	--- ช	--- ล	--- ดั	--- ฟ
--- ร	--- ฟ	--- ช	--- ร	ดรพร	ฟด - ด	-----	-----
--- ล	--- ด	--- ฟ	--- ร	--- ด	--- ดั	--- รุ	ดล - ช
--- ล	--- ด	--- ฟ	--- ร	--- ด	--- ด	--- ร	ดล - ช

สามชั้นท่อน 1 (ทางร้อง)

		ยอ	กร			กิ่ง	เกล้า
(คนตรีรับ)	-----	--- ฟ	--- ฟ	--- ร	- ด - ฟ	--- ช	--- ล
	--- ล	--- ด	--- ร	--- ฟ	- ลชฟ	- ด - ฟ	-- ล ช
						บง กศ	เกศ
(คนตรีรับ)	-----	- ร - ด	ดรด - ร	- ด - ล	-----	-- ล ล	--- ช
	--- ฟ	--- ร	--- ด	--- ล	-- ด ร	ด ล ช ฟ	-- ด ร
		ไหว	ไท			เท	เวศ
	-----	--- ฟ			ชฟช - ล	--- ด	--- ล
						ผู้เป็น	ใหญ่
	--- ด	--- ล	--- ร		-- ร ด	-- ช ช	--- ฟ
		อันเรื่อง	รู้			ครู	ชอบ
	--- ช	-----	- ช - ช	--- ล	ชฟช - ล	--- ช	--- ฟ
						พิน	ชัย
	--- ร	- ด - ล	- ช - ล	- ด ร -	--- ร	- ดรด -	--- ช
		สติด	ไย				สวรรค์
	-----	--- ฟ	--- ช	ลฟช - ล	--- ช	-----	-- ฟ ฟ
						ชั้น	กามา
	--- ร	- ด - ฟ	--- ช	ลฟช - ล	-----	--- ล	- ช - ฟ

สามชั้นท่อน 1 ทางบรรเลง

เดี่ยวแรก

๓(- ล - ล	--- ด	--- ร	--- ฟ	ชลชฟ	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟช - ล)
๓(- ล - ล	--- ด	--- ร	--- ฟ	ชลชฟ	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟช - ล)
๓(- ฟ - ฟ	--- ร	--- ด	--- ล	-- ดร	ดลชฟ	-- ดร	มฟชล)
๓(- ฟ - ฟ	--- ร	--- ด	--- ล	-- ดร	ดลชฟ	-- ดร	มฟชล)
-----	-----	- ฟ - ฟ	--- ช	- ล - ช	- ฟ - ช	--- ล	--- ด
-----	-----	ฟชฟร	- ด - ล	--- ด	- ล --	ชลดล	ชฟ - ช
- ล - ล	--- ด	--- ฟ	--- ช	--- ร	--- ฟ	- ลชฟ	ชด - ร
-----	-----	ชลดร	ฟด - ร	--- ด	--- ด	--- ร	ดล - ช
- ล - ล	- ด - ด	- ฟ - ฟ	- ช - ช	- ร - ร	- ฟ - ฟ	- ด - ด	- ร - ร
ดรดล	ดลชฟ	ดรมฟ	มฟชล	ชลดร	มรดล	ดรดล	ดลชฟ

สามชั้นเดี่ยวเปลี่ยน ทางร้อง

(ดนตรีรับ)

		พระ	ปัญจะ			ลี	ชร
ช ฟ ช ล	ด ล ด ร	ร ล ร ด	ฟ ร ช ฟ	ด ล ร ด	ฟ ร ช ฟ	ช ร ฟ ช	ล ช ด ล
						ผู้	ทรงฤทธิ์
-----	-----	- ร - ด	ดรด - ร	- ด - ล	-----	--- ฟ	- ล - ด
(ดนตรีรับ)	ช ฟ ช ล	ช ล ด ร	ร ล ร ด	ฟ ร ช ฟ	ด ล ร ด	ฟ ร ช ฟ	ช ร ฟ ช
		สั่ง สอน	ศิษย์			ทั่ว	ไ้
-----	-----	- ฟ - ช	--- ฟ	--- ล	ชฟช - ล	--- ด	--- ร
						ใน	แหล่งหล้า
--- ด	--- ล	--- ร	--- ด	-----	-- ร ด	--- ช	- ฟ - ช
		เป็น	ตำรับ			รับ	ร้อง
-----	-----	--- ช	-- ช ฟ	ชฟช - ล	--- ช	--- ฟ	- ร --
						สืบ ต่อ	มา
--- ร	- ด - ล	- ช - ล	- ด ร -	--- ร	- ดรด -	-- ฟ ฟ	--- ช
		ปรา กฏ	เกียรติ			ใน ไ้	ฟ้า
-----	-----	-- ช ฟ	-- ฟ -	ลฟช - ล	--- ช	-- ฟ ร	-- ฟ -
						แผ่นดิน	ดอน
--- ร	- ด - ฟ	--- ช	ล ฟ ช - ล	-----	-----	-- ล ช	--- ฟ

สามชั้นที่ยืมเปลี่ยน ทางบรรลง

ป(ชฟลช	ดลรด	รลรด	ฟรชฟ	ดลรด	ฟรชฟ	ชรชฟ	ลชดล)
ฉ(ชฟลช	ดลรด	รลรด	ฟรชฟ	ดลรด	ฟรชฟ	ชรชฟ	ลชดล)
ป(ชฟลช	ดลรด	รดรด	ดชลฟ	ดลรด	ฟรชฟ	ชรชฟ	ลชดล)
ฉ(ชฟลช	ดลรด	รดรด	ดชลฟ	ดลรด	ฟรชฟ	ชรชฟ	ลชดล)
ดลชฟ	ชฟ --	ลฟชล	ชล --	ดฟชล	ชล --	ชฟชล	ทด - ด
----	----	ชลดร	ดล - ด	-- ดร	ลด --	ดรดด	ชลฟช
ลลลล	- ด - ด	ฟฟฟฟ	- ช - ช	รรรรร	- ฟ - ฟ	ดดดด	- ร - ร
ฟรดล	ดล --	ชลดร	ดร --	ชลดร	ดร --	ดรดฟช	ฟช --
ลลชล	ชล --	ชชฟช	ฟช --	ฟฟรฟ	รฟ --	รรดดร	ดร --
ดรดล	ดลชฟ	ดรมฟ	มฟชล	ชลดร	ฟรดล	ดรดล	ดลชฟ

สองชั้นท่อน 1 ทางร้อง

ข้า	ขอ	ชลี	กรรม	(ดนตรีรับ)			
--- ร	--- ฟ	-- ล ล	--- ล	- ล - ด	- ร - ฟ	-- ดร	ม ฟ ช ล
		คำ	นับ	(ดนตรีรับ)			
--- ล	-- ช ฟ	--- ล	--- ด	-- ดร	-ดลชฟ	-- ดร	มฟชล
พระคน	ธรรพ	ด้วย	ใจ			สโม	สร
-- ช ช	--- ล	--- ด	-- ร -	-- ฟ ร	- ด ร ด	-- ล ล	- ด --
จะ ดีด	ลี	ขับ	ร้อง			ทำนอง	กร
-- ช ฟ	--- ล	--- ร	- ฟ --	--- ร	ดลด - ร	-- ช ช	--- ช
จง สุข	ศรี	สถา	พร			ทุก	ประการ
-- ล ช	--- ด	-- ล ด	--- ล	- ด - ร	- ด - ล	--- ช	-- ฟ ฟ

สองชั้นท่อน 1 ทางบรรเลง

^๑ (- ล - ด	- ร - พ	-- ดร	มพชล)	^๑ (- ล - ด	- ร - พ	-- ดร	มพชล)
^๑ (-- ดร	ดลชฟ	-- ดร	มพชล)	^๑ (-- ดร	ดลชฟ	-- ดร	มพชล)
ฟชฟฟ	ชลชช	ลดลล	ดรดด	ชลดร	ดรดท	ฟชลท	ดทลช
ดรดล	รดลช	ดลชฟ	ลชฟร	ดรดด	รพรร	ฟชฟฟ	ชลชช
พรดล	รดลช	ดลชฟ	ลชฟร	ดรดฟ	- ช - ล	ดรดล	- ช - ฟ

สองชั้น เทียวเปลี่ยน ทางร้อง

พระ	เดช	เด	ชา	(ดนตรีรับ)			
--- ล	--- ช	--- ล	--- ล	ด ล ร ด	ฟ ร ช ฟ	ฟ ร ช ฟ	ล ช ด ล
		เท	วะราช	(ดนตรีรับ)			
--- ล	-- ช ฟ	--- ล	-- ล ล	รํ ํ รํ ํ	ดํ ช ล ฟ	ช ร ช ฟ	ล ช ดํ ล
ผู้	ประสาท	สรรพ	สิ่ง			ทุก	สถาน
--- ด	-- ล ล	-- ล ด	- ล - ด	-- ฟ ร	ดรด -	--- ด	-- ล ด
ทั้ง	ครู	ผู้ สืบ	สาว			มา ยาว	นาน
--- ล	--- ช	-- ฟ ร	- ฟ --	--- ร	ดลล - ร	-- ช ช	--- ช
ขอ	ประทาน	ความ	สุข			สวัสดี	ดี
--- ด	-- ล ล	--- ล	--- ช	- ด - ร	- ด - ล	-- ช ช	--- ฟ

สองชั้น เทียวเปลี่ยน ทางบรรเลง

^๑ (ดลรด	ฟรชฟ	ชรชฟ	ลชดํล)	^๑ (ดลรด	ฟรชฟ	ชรชฟ	ลชดํล)
^๑ (รํดํรล	ดํชลฟ	ชรชฟ	ลชดํล)	^๑ (รํดํรล	ดํชลฟ	ชรชฟ	ลชดํล)
ลฟชล	ชล --	ชลทดํ	ทดํ --	รํรํฟํ	ดํล --	รํดํลช	----
ลลลล	- ช - ช	ฟฟฟฟ	- ร - ร	ดดดด	- ร - ร	ฟฟฟฟ	- ช - ช
- ลชล	- ชฟช	- ฟรฟ	- รดร	ดรดฟ	- ช - ล	ดํรํดํล	- ช - ฟ

ชั้นเดียว ท่อน 1 ทางร้อง

มโห	รี	(ดนตรีรับ)		ปี่	พาทย์	(ดนตรีรับ)	
-- ล ด	--- ล	ด ล ช ฟ	ล ช ด ล	--- ล	--- ล	ด ล ช ฟ	ล ช ด ล
	ระ	นา	ห้อง	เพลง	ประลอง	กลม	ขับ
----	--- ช	--- ฟ	- ล - -	--- ช	-- ช ช	--- ฟ	--- ฟ
	ให้เป็น		ที่				
----	-- ล ช	----	--- ฟ				

ชั้นเดียว ท่อน 1 ทางบรรเลง

^๓ (ดัลชฟ)	ลชดัล)	^๓ (ดัลชฟ)	ลชดัล)	^๓ (ดัลชฟ)	ลชดัล)	^๓ (ดัลชฟ)	ลชดัล)
-- ลช	ฟชลด	ชลดรี	ดัลดัลช	ดัลดัลช	ลชฟร	ดลดร	ดรฟช
- ด - ฟ	- ช - ล	ดัลดัล	- ช - ฟ				

ชั้นเดียว เที้ยวเปลี่ยน ทางร้อง

เจริญ	ศรี	(ดนตรีรับ)		สว่าส	สุข	(ดนตรีรับ)	
-- ล ล	--- ด	ฟ ร ช ฟ	ล ช ด ล	-- ล ช	--- ล	รี ด รี ฟ	ล ช ด ล
	ทุก	รา	ตรี	ให้เขี้ยว	ชาญ	เปรม	ปรี
----	--- ล	--- ช	- ช - -	-- ฟ ร	--- ช	--- ช	--- ช
	ใน เขิง		เพลง				
----	-- ช ฟ	----	--- ฟ				

ชั้นเดียว เที้ยวเปลี่ยน ทางบรรเลง

^๓ (พรชฟ)	ลชดัล)	^๓ (พรชฟ)	ลชดัล)	^๓ (ร็ดรฟ)	ลชดัล)	^๓ (ร็ดรฟ)	ลชดัล)
ฟชลด	(ฟชลด)	ร็ดลช	(ร็ดลช)	ลชฟร	(ลชฟร)	ดรฟช	(ดรฟช)
- ด - ฟ	- ช - ล	ดัลดัล	- ช - ฟ				

ทางเครื่อง

พพพพ	- ร - ร	ดดดด	- ล - ล	ชชชช	- ล - ล	ดดดด	- ร - ร
1(- - - -	- ร - ร	- - ดด	รดลล	- - ลล	ดลชล	ดลชฟ	- ด - ร
- - - -	- ลดร	- ดรฟ	- พชล	- - ลด	ฟช - -	ชลฟช	รฟดร) ^๒
2(- - - -	- ล - ร	- - - -	- ด - ร	- ล - -	- ล - ช	ลชฟร	ฟด - ร
- - - -	- รดร	- ดลล	- ลชล	- - ลด	ฟช - -	ชลฟช	รฟดร) ^๒
พพพพ	- ร - ร	ดดดด	- ล - ล	ชชชช	- ล - ล	ดดดด	- ร - ร
(- พชล	- ชลล	- พชล	- ชฟร)	(- ชลช	- ลดล	- ดรด	- รฟร)
(- - - ร	พชลร	พชลร	พชลร	- - - ล	ดรมล	ดรมฟ	ชลดร)
(- - - ล	ดรมล	- - - ฟ	ชลดร)	- - - ร	พชลร	- - - ร	พชลร
- - - ร	พชลร	- ชลท	ดร - ร				

ผลการวิเคราะห์เพลงเทพทอง เกา

เพลงเทพทอง เกา เป็นเพลงที่ครูอุทัย แก้วละเอียด เรียบเรียงขึ้นเมื่อต้นปี พ.ศ. 2515 ด้วยการนำเพลงเทพทองชั้นเดียวมาประพันธ์ขยายเป็นอัตราจังหวะสองชั้นและอัตราจังหวะสามชั้น โดยคงไว้ซึ่งสำนวนท่วงทีลีลาของบทเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ ตามบทร้องเดิมที่มีการโต้ตอบกันและมีลีลาจังหวะสนุกสนาน ใช้จังหวะหน้าทับสองไม้ตามโครงสร้างกระสวนทำนองเดิม

แนวทางการประพันธ์และโครงสร้างของเพลงเทพทอง เกา

เป็นบทเพลงท่อนเดียวทั้งสามอัตราจังหวะพร้อมเที่ยวเปลี่ยนทุกอัตราจังหวะ โดยมีการสร้างสรรค์การเกริ่นของทำนองด้วยบันไดเสียงปกรองของบทเพลง คือ บันไดเสียงทางขวา (พชลXดรX/) ในลักษณะสำนวนการกรอหรือเสียงยาวในกระสวน และลดอัตราจังหวะกระชั้นลงตามรูปแบบการเกริ่นของไทย

อัตราจังหวะสามชั้น

ท่อนแรก จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียง
ดังนี้

พชลXดรX/

ทางขวา

ดั่งนี้ **เที่ยวเปลี่ยน** จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียง
ฟซลXดรX/ ทางขวา

ดั่งนี้ **อัตราจังหวะสองชั้น**
ท่อนแรก จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียง
ฟซลXดรX/ ทางขวา

ดั่งนี้ **เที่ยวเปลี่ยน** จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียง
ฟซลXดรX/ ทางขวา

ดั่งนี้ **อัตราจังหวะชั้นเดียว**
ท่อนแรก จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง
ฟซลXดรX/ ทางขวา

ดั่งนี้ **เที่ยวเปลี่ยน** จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง
ฟซลXดรX/ ทางขวา

หางเครื่อง

ท่อนเดียว จำนวน 10 สำนวนกลุ่มทำนอง ใช้บันไดเสียง ดั่งนี้
ฟซลXดรX/ ทางขวา

สังคีตลักษณะหรือรูปแบบ

1. แบบแผนการบรรเลง

บทเพลงเกร็ดในลักษณะเพลงมโหรี

2. แบบแผนท่วงทำนอง

เป็นบทเพลงท่อนเดียวพร้อมเที่ยวเปลี่ยนทุกอัตราจังหวะ มีการซ้ำสำนวนประโยคระหว่าง
ท่อนปกติกับเที่ยวเปลี่ยนในประโยคสุดท้ายของท่อน เพื่อแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของบทเพลง ดังนั้น
เพลงเทพทองมีแบบแผนท่วงทำนองเป็น กข/คข/

บันไดเสียงของบทเพลง

กำหนดบันไดเสียงควบคุมเพลงเป็นกลุ่มเสียงปัญจตุรียงค์ (Pantatonic Scale) ที่บันไดเสียงทางขวา (ฟซลXดรX/) ทั้งการเกริ่นบทเพลง บทเพลงทุกท่อน และเพลงลูกบทหรือหางเครื่องของบทเพลง

พบการเปลี่ยนสำนวนประโยคเป็นปัญจมูล (Pantacentric) ด้วยในอัตราจังหวะสามชั้น และอัตราจังหวะสองชั้น กล่าวคือ มีโน้ตจรสองตัวโน้ตทำให้มีบางประโยคเป็นบันได 6 เสียงคือ ฟซล(ท)ดร(ม) ซึ่งเป็นเพียงบางประโยคสั้นๆ เท่านั้น และไม่นับเป็นบันได 7 เสียงแต่อย่างใด เนื่องจากพบเพียงลักษณะการแปรทำนองเท่านั้น

สำเนียงของบทเพลง

สำเนียงบทเพลงเทพทอง เถา ใช้สำเนียงและท่วงทีลีลาไทยแบบชนบ

จังหวะหน้าทับ

วิธีการดำเนินสำนวนสำหรับหน้าทับสองไม้ทั้งสามอัตราจังหวะ

เทคนิคการบรรเลง/กลวิธีบรรเลง

เทคนิคการบรรเลงและกลวิธีการบรรเลงเพลงเทพทอง เถา ใช้กลวิธีการบรรเลงที่เป็นสำนวนกรอเป็นหลักร่วมกับสำนวนเก็บ การบรรเลงตามแบบแผนลูกล้อ ลูกขัด และการเน้นเข้าเสียง การเน้นจังหวะให้สนุกสนานในเพลงหางเครื่อง ซึ่งเป็นบทเพลงที่ต้องบรรเลงให้ผู้ฟังรู้สึกสนุกสนาน

ลักษณะเด่นของอัตลักษณ์การประพันธ์

พบลักษณะเด่นของอัตลักษณ์การประพันธ์ คือ สำนวนทำนองแบบลูกล้อลูกขัด ลูกเหลื่อมในทุกอัตราจังหวะ และมีสำนวนการแปรทำนองแบบเก็บช่วงประโยคปลายท่อนในทุกอัตราจังหวะ โดยสามารถวิเคราะห์การประพันธ์โดยละเอียดได้ดังนี้

เกริ่น

--- ดั	--- รุ	--- ฟ	--- ล	--- ซ	--- ล	--- ดั	--- ฟ
--- ร	--- ฟ	--- ซ	--- ร	ดรพร	ฟด - ด	---	---
--- ล	--- ด	--- ฟ	--- ร	--- ด	--- ดั	--- รุ	ดล - ซ
--- ล	--- ด	--- ฟ	--- ร	--- ด	--- ด	--- ร	ดล - ซ

การเกริ่นโดยใช้บันไดเสียงทางขวา (ฟซลXดทรX/) ของครูอุทัย แก้วละเอียด ผู้ประพันธ์ พบว่าเป็นการประพันธ์ด้วยสำนวนกรอหรือการลากเสียงยาวเพื่อแสดงจินตภาพของความสง่างามและความสุขุมหรืออ่อนหวานของท่านอง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากประวัติของบทเพลงตามวัตถุประสงค์ ผู้ประพันธ์พบว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องกับความสง่างามและภาพลักษณ์ของประวัติศาสตร์ที่มีมานานตามอารยธรรมของไทย ในสองประโยคแรกจะเห็นว่าผู้ประพันธ์เริ่มโน้ตที่เสียงสูงในความคิดแรกลากเสียงยาวและไล่ขึ้นตามลำดับเสียงของบันไดด้วยสำนวนกรอบันไดเสียงทางขวา (ฟซลXดทรX/) ทั้งหมด เป็นทำนองที่มีความไพเราะอ่อนหวานและภาพในจินตนาการที่ต้องการสื่อถึงความทรงจำที่ดั่งงามของสังคมหรือทำนองเพลงที่ต้องการเน้นให้เห็นถึงความงามของวัฒนธรรม (อุทัย แก้วละเอียด, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2559)

ด			ล				ฟ
ร			ร				-
ล			ร				ช
ล			ร				ช

เมื่อพิจารณาจากแผนภาพดังกล่าวเห็นว่า โน้ตลูกตกระหว่างวรรคมีความสัมพันธ์ในลักษณะของการเป็นคู่เสียงที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ เป็นคู่สาม คู่สี่ และคู่ห้า ซึ่งลักษณะคู่เสียงเช่นนี้จะให้ความกลมกลืนของท่านองและมีความไพเราะอ่อนหวานในท่วงทำนองของเพลง

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1

ท่อนแรก จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียงดังนี้

ฟซลXดทรX/ ทางขวา

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-2

[♩] (- ล - ล	--- ด	--- ร	--- ฟ	ซลซฟ	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟช - ล)
[♩] (- ล - ล	--- ด	--- ร	--- ฟ	ซลซฟ	- ด - ฟ	-- ล ช	ฟช - ล)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-2 การเริ่มต้นเนื้อเพลงผู้ประพันธ์ต้องการแสดงกระทำท่านองโต้ตอบระหว่างพวกรหน้าและพวกรหลัง หรือการแสดงคู่เสียงของทางด้วยการบรรเลงลื้อ แต่เป็นกระทำที่มีความอ่อนโยนหรือมีทำนองหวานจึงเป็นสำนวนกรอและเป็นสำนวนบังคับทางในลักษณะลูกลื้อที่เครื่องดนตรีสองกลุ่มของวงดนตรีต้องบรรเลงตอบโต้กันในประโยค

ทำนองเดียวกัน ผู้ประพันธ์ใช้บันไดเสียงทางขวา (ฟซลXดรX/) ด้วยการเรียบเรียงทำนองให้โน้ตมีลักษณะการเรียงตัวไม่กระโดดข้ามโน้ตสลับ แสดงให้เห็นความชัดเจนของทำนองในลักษณะนุ่มนวลสง่าผ่าเผย

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 3-4

ⁿ (- ฟ -ฟ	--- ร	--- ด	--- ล	-- ดร	ดลซฟ	-- ดร	มฟซล)
^u (- ฟ -ฟ	--- ร	--- ด	--- ล	-- ดร	ดลซฟ	-- ดร	มฟซล)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 3-4 การเรียบเรียงโน้ตจะเห็นว่าเป็นลักษณะเช่นเดียวกับจังหวะ 1-2 รูปแบบทำนองคล้ายคลึงกัน แต่เป็นการเคลื่อนทำนองมาที่เสียงต่ำมีลักษณะเทียบคล้ายการโอดพันเล็กน้อย เนื่องจากยังมีความแตกต่างในบางทำนองแต่เป็นลักษณะทำนองลูกล้อ และมีลูกตกที่สัมพันธ์ระหว่างวรรคโดยใช้เสียงเดียวกันกับโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะ

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 5-6

----	----	- ฟ - ฟ	--- ซ	- ล - ซ	- ฟ - ซ	--- ล	--- ด
---	----	ฟซฟร	- ด - ล	--- ด	- ล - -	ซลดล	ซฟ - ซ

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 5-6 การเรียบเรียงทำนองเป็นลักษณะที่มีการเคลื่อนทำนองที่ช้า และไล่ระดับโน้ตเสียงต่ำไปสู่โน้ตที่มีระดับเสียงสูงกว่า แต่เป็นสูงตามขั้นคู่สามคู่สี่ ซึ่งอยู่ในกลุ่มบันไดเสียงทางขวา (ฟซลXดรX/) ทำให้มีความไพเราะและสง่าผ่าเผย

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 7-8

- ล - ล	--- ด	--- ฟ	--- ซ	--- ร	--- ฟ	- ลซฟ	ซด - ร
----	----	ซลดร	ฟด - ร	--- ด	--- ด	--- ร	ดล - ซ

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 7-8 ลักษณะการประพันธ์ของทำนองใช้การประพันธ์แบบการเรียบเรียงตัวโน้ตให้มีสำนวนกรอและลากเสียงสลับกับการดำเนินทำนองสั้นๆ ให้มีความไพเราะและมีความนุ่มนวลของทำนอง ดังนั้นยังอยู่ในลักษณะทำนองของมโหรีเช่นเดิม

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ -10

- ล - ล	- ด - ด	- ฟ - ฟ	- ช - ช	- ร - ร	- ฟ - ฟ	- ด - ด	- ร - ร
ดรดล	ดลชฟ	ดรมฟ	มฟชล	ชลดร	ฟรดล	ดรดล	ดลชฟ

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 9-10 การเรียบเรียงประโยคในประโยคที่ 9 เป็นการเคลื่อนทำนองด้วยการย้ายโน้ตสองพยางค์ในแบบการซ้ำเสียง ด้วยการลากเสียงสั้นๆ ในบันไดเสียงทางขวา (ฟชลXดรX/) ตามด้วยสำนวนเก็บ แปรทำนองของบันไดเดิมในจังหวะที่ 10 เพื่อเป็นการสรุปความคิดและบ่งบอกถึงความแตกต่างของบทเพลงอื่นๆ ว่ามิได้มีเพียงสำนวนกรอเท่านั้น แต่เป็นสำนวนเก็บที่ยึดถือการเรียบเรียงโน้ตที่ไม่กระโดดหรือไม่ข้ามเสียง เป็นการใช้รูปแบบกลอนเพลงที่มีมาแต่โบราณของมโหรีปี่พาทย์ทั่วไป และใช้การเก็บที่ใช้ชั้นคู่เสียงที่กลมกล่อมทั้งสิ้น

อัตราจังหวะสามชั้น เที้ยวเปลี่ยน

เที้ยวเปลี่ยน จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้นใช้บันไดเสียงดังนี้

ฟชลXดรX/ ทางขวา

อัตราจังหวะสามชั้น เที้ยวเปลี่ยน ทางบรรเลง

^๑ (ชฟลช	ดลรด	รลรด	ฟรชฟ	ดลรด	ฟรชฟ	ชรชฟ	ลชดล)
^๒ (ชฟลช	ดลรด	รลรด	ฟรชฟ	ดลรด	ฟรชฟ	ชรชฟ	ลชดล)
^๑ (ชฟลช	ดลรด	รดรล	ดชลฟ	ดลรด	ฟรชฟ	ชรชฟ	ลชดล)
^๒ (ชฟลช	ดลรด	รดรล	ดชลฟ	ดลรด	ฟรชฟ	ชรชฟ	ลชดล)
ดลชฟ	ชฟ - -	ลฟชล	ชล - -	ดฟชล	ชล - -	ชฟชล	ทด - ด
- - - -	- - - -	ชลดร	ดล - ด	- - ดร	ลด - -	ดรดล	ชลฟช
ลลลล	- ด - ด	ฟฟฟฟ	- ช - ช	รรรร	- ฟ - ฟ	ดดดด	- ร - ร
ฟรดล	ดล - -	ชลดร	ดล - -	ชลดร	ดล - -	ดลฟช	ฟช - -
ลลชล	ชล - -	ชชฟช	ฟช - -	ฟฟรฟ	รฟ - -	รรดร	ดล - -
ดรดล	ดลชฟ	ดรมฟ	มฟชล	ชลดร	ฟรดล	ดรดล	ดลชฟ

อัตราจังหวะสามชั้นเกี่ยวเปลี่ยน ลักษณะของเกี่ยวเปลี่ยนดังข้างต้นแสดงให้เห็นถึงเจตนาารมณ์ผู้ประพันธ์ที่ต้องการให้ทำนองมีสีสันและมีท่วงทีลีลาสนุกสนาน มีการเคลื่อนของทำนองที่มีรายละเอียดมากขึ้น ใช้การสร้างทำนองที่มีสำนวนเก็บร่วมกับทำนองบังคับทางสั้น - ยาวสลับกัน ทำให้มีสีสันทำนองมากกว่าเกี่ยวแรก

เมื่อศึกษาการวางแผนโน้ตลูกตกทำนอง จะเห็นได้ชัดว่ามีลักษณะที่สอดคล้องกับเกี่ยวแรกทั้งสิ้น จะมีเพียงห้องที่ 4 ของจังหวะที่ 3, 4, 5 และ 6 ที่มีโน้ตลูกตกเสียงแตกต่างไปจากเดิม เพื่อให้มีลีลาการด้นทำนองอิสระมากกว่าเดิม (Improvisation) เพื่อให้เกิดความแตกต่างของทำนอง นอกจากนี้มีจังหวะยกหรือการหมัดโน้ตก่อนจังหวะตกหลายตำแหน่ง แสดงให้เห็นปฏิภาณผู้ประพันธ์ที่ต้องการเปลี่ยนโครงสร้างเพลงที่มีลีลาสนุกสนานมากขึ้น

อัตราจังหวะสองชั้น

ท่อนแรก จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียงเดี่ยว ดังนี้

ฟซลXดรอ/ ทางขวา

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 ทางบรรเลง

^๓ (- ล - ด	- ร - ฟ	- - ดร	มฟซล)	^๓ (- ล - ด	- ร - ฟ	- - ดร	มฟซล)
^๓ (- - ดร	ดลซฟ	- - ดร	มฟซล)	^๓ (- - ดร	ดลซฟ	- - ดร	มฟซล)
ฟซฟฟ	ซลซซ	ลดลล	ดรดด	ซลดร	ดรดท	ฟซลท	ดทลซ
ดรดล	รดลซ	ดลซฟ	ลซฟร	ดรดด	รพรร	ฟซฟฟ	ซลซซ
พรดล	รดลซ	ดลซฟ	ลซฟร	ดรดฟ	- ซ - ล	ดรดล	- ซ - ฟ

ลักษณะการวางแผนลูกตกของทำนอง

ด	←			→	ล	←				→	ล
ร	←			→	ล	←				→	ล
ฟ	←			→	ด	←				→	ซ
ล	←			→	ร	←				→	ซ
ล	←			→	ร	←				→	ฟ

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 ลักษณะของทำนองในอัตราจังหวะสองชั้นพบว่า ผู้ประพันธ์ใช้ลักษณะกำหนดทำนองที่มีความเที่ยงในด้านของอารมณ์เพลง สามารถกำหนดอัตลักษณ์เด่นของทำนองได้ในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ มีการล้อแสดงให้เห็นอารมณ์เพลงที่มีท่วงทีลีลาทำนองที่สนุกสนานหรือมีความเคลื่อนไหวของทำนองที่มีลีลาหยอกเย้า แสดงภาพสะท้อนของวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันได้อย่างชัดเจน มีการดำเนินทำนองแปรทางรูปแบบสำนวนเก็บด้วยการเรียบเรียงเสียงเป็นการเคลื่อนไหวทำนองสั้นๆ จากโน้ตเสียงสูงมาเสียงต่ำ จากโน้ตเสียงต่ำกลับไปเสียงสูงเช่นเดิม แสดงให้เห็นถึงคุณภาพและความกลมกลืนของทำนอง การวางแผนโน้ตลูกตกของทำนองใช้เสียงที่มีความกลมกลืนหรือขึ้นคู่กลมกล่อมทั้งสิ้น คือ คู่สาม คู่สี่ และคู่ห้า ทำให้บทเพลงมีความประณีตสูง

อัตราจังหวะสองชั้น เทียบเปลี่ยน

เทียบเปลี่ยน จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียงดังนี้

ฟซลXดรีX/ ทางขวา

อัตราจังหวะสองชั้น สองชั้น เทียบเปลี่ยน ทางบรรเลง

^๑ (ดลรด)	ฟรซฟ	ซรซฟ	ลซดัล)	^๒ (ดลรด)	ฟรซฟ	ซรซฟ	ลซดัล)
^๑ (รีดรีล)	ดัลฟ	ซรซฟ	ลซดัล)	^๒ (รีดรีล)	ดัลฟ	ซรซฟ	ลซดัล)
ลฟซล	ซล - -	ซลทดี	ทดี - -	รีรีฟรี	ดัล - -	รีดัลซ	- - - -
ลลลล	- ซ - ซ	ฟฟฟฟ	- ร - ร	ดดดด	- ร - ร	ฟฟฟฟ	- ซ - ซ
- ลซล	- ซฟซ	- ฟรฟ	- รดรี	ดรีดฟ	- ซ - ล	ดรีดัล	- ซ - ฟ

ลักษณะการวางแผนลูกตกของทำนอง

ด	←→	ล	←→	ล
ล	←→	ล	←→	ล
ล	←→	ด - -	←→	ซ
ล	←→	ร	←→	ซ
ล	←→	ร	←→	ฟ

อัตราจังหวะสองชั้น เทียบเปลี่ยนใน 4 จังหวะแรกของเทียบเปลี่ยน พบว่าใช้สำนวนเก็บอย่างละเอียดแตกต่างจากเทียบแรก เพื่อสร้างสีสันท่วงทีลีลาที่แตกต่างในการเปลี่ยนทำนอง แต่ยังเป็นเจตนาของการใช้ลูกล้อเป็นการล้อใช้ทำนองเดิมแต่เป็นการซ้ำเทียบและซ้ำกลุ่ม เรียบเรียงโน้ตด้วยการข้ามเสียงถ้อยคู่เสียงมีที่คู่สาม คู่สี่ และคู่ห้าตามบันไดเสียงเดิม สำนวนเก็บจึงเป็นลักษณะกลอนเพลงแบบโต้ข้ามขึ้นและลงคู่เสียงที่มีความไพเราะ เสียงกลมกลืน และพบการกำหนดทำนองเป็นจังหวะยกหรือเว้นเสียงมิให้มีลูกตกตามเทียบแรกเพื่อให้มีสีสันมากขึ้น

อัตราจังหวะชั้นเดียว

ท่อนแรก จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียงดังนี้

ฟซลXดรX/ ทางขวา

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน ๑ ทางบรรเลง

^๑ (ดีลซฟ)	ลซดัล)	^๒ (ดีลซฟ)	ลซดัล)	^๑ (ดีลซฟ)	ลซดัล)	^๒ (ดีลซฟ)	ลซดัล)
- - ลซ	ฟซลดี	ซลดีรี	ดีลดีซ	ดีลดีซ	ลซฟร	ดลดร	ดรฟซ
- ด - ฟ	- ซ - ล	ดีรีดีล	- ซ - ฟ				

อัตราจังหวะชั้นเดียว การสร้างทำนองใช้การยึดถือลูกตกตามเกณฑ์การลดทำนองที่คงที่ กล่าวคือ โน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะเป็นลูกตกเสียงตามเดิม และจัดทำนองให้มีความกระชับเหมาะสมกับลีลาจังหวะเร็ว เน้นการเก็บต้นทำนองที่เป็นคู่เสียงเช่นเดิม ทำให้อัตลักษณ์เพลงมีความต่อเนื่อง

อัตราจังหวะชั้นเดียว เทียบเปลี่ยน

เทียบเปลี่ยน จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียงดังนี้

ฟซลXดรX/ ทางขวา

อัตราจังหวะชั้นเดียว เทียบเปลี่ยน ทางบรรเลง

^๑ (พรซฟ)	ลซดัล)	^๒ (พรซฟ)	ลซดัล)	^๑ (รีดีรีฟ)	ลซดัล)	^๒ (รีดีรีฟ)	ลซดัล)
ฟซลด	(ฟซลด)	รีดลซ	(รดลซ)	ลซฟร	(ลซฟร)	ดรฟซ	(ดรฟซ)
- ด - ฟ	- ซ - ล	ดีรีดีล	- ซ - ฟ				

อัตราจังหวะชั้นเดียวในเที่ยวเปลี่ยน เมื่อนำมาเปรียบเทียบจะเห็นได้ชัดว่าทำนองเพลงมีความถี่ของสำนวนเก็บการดันมากขึ้น และมีการเปลี่ยนระดับเสียงในจังหวะที่ 3, 5, 6 และจังหวะที่ 7 เพื่อให้เห็นการเปรียบเทียบทำนองในลักษณะเทียบคล้ายทำนองโอดพัน เป็นการเปลี่ยนเสียงในช่วงสั้นๆ ให้มีลีลาแตกต่างจากเดิม แต่คงยึดถือโน้ตลูกตกของทำนองในประโยคหลักของเพลงทั้งสิ้นตามบันไดเสียงขวา (พซลXดรX/) เดิมเพื่อคงเอกภาพบทเพลง

ทางเครื่อง

ทำนองเดี่ยว จำนวน 10 สำนวนกลุ่มทำนอง ใช้บันไดเสียง ดังนี้

พซลXดรX/

ทางขวา

พพพพ	- ร - ร	ดดดด	- ล - ล	ซซซซ	- ล - ล	ดดดด	- ร - ร
^๒ (- - - -	- ร - ร	- - ดด	รดลด	- - ลล	ดลซล	ดลซพ	- ด - ร
- - - -	- ลดร	- ดรพ	- พซล	- - ลด	พซ - -	ซลพซ	รพดร) ^๒
^๒ (- - - -	- ล - ร	- - - -	- ด - ร	- ล - -	- ล - ซ	ลซพร	พด - ร
- - - -	- รดร	- ดลล	- ลซล	- - ลด	พซ - -	ซลพซ	รพดร) ^๒
พพพพ	- ร - ร	ดดดด	- ล - ล	ซซซซ	- ล - ล	ดดดด	- ร - ร
(- พซล	- ซลล	- พซล	- ซพร)	(- ซลซ	- ลดล	- ดรด	- รพร)
(- - - ร	พซลร	พซลร	พซลร	- - - ล	ดรมล	ดรมพ	ซลดร)
(- - -ล	ดรมล	- - - พ	ซลดร)	- - - ร	พซลร	- - - ร	พซลร
- - - ร	พซลร	- ซลท	ดร - ร				

ลักษณะของเพลงลูกบท (ทางเครื่อง) มีลักษณะที่สนุกสนานคล้ายการดำเนินทำนองของลูกหมัด เป็นทำนองของโบราณเพื่อยืนยันสภาพวิวัฒนาการทำนองในอดีตให้มีความชัดเจน ทั้งเป็นลักษณะทำนองมีท่วงทีลีลาสนุกสนาน โดยเรียบเรียงโน้ตให้มีการเรียงเสียงตามบันไดเสียงทางขวา (พซลXดรX/) ลักษณะเด่นคือการบรรเลง 3 เสียงซัดกัน หรือ 4 เสียงต่อเนื่องและจบที่จังหวะยกในหลายตำแหน่ง สังเกตได้ว่าโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกปลายจังหวะมีความสัมพันธ์ในลักษณะคู่สี่ (ล-ร) หรือคู่ห้า (ร-ล) ซึ่งเป็นลักษณะของขั้นคู่เสียงของทำนองที่เป็นคู่เสียงกลมกล่อมกัน (Consonant melodic interval) ซึ่งทำให้ทำนองมีความรื่นหู ไพเราะกลมกลืน

จะเห็นว่าเป็นลักษณะของทำนองที่ให้อารมณ์สนุกสนานและแสดงถึงความคล่องตัว ปฏิภาณการบรรเลง เป็นลักษณะเด่นของบทเพลงที่มีท่วงทีลีลาคล้ายระบำเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของบทเพลง ตลอดจนเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไทยที่ผู้ประพันธ์นำมาถ่ายทอดโดยประดิษฐ์เป็นจินตนาการทางทำนองร่วมกับการวางแผนกำหนดลูกตกของทำนองที่ใช้หลักความกลมกล่อมของคู่เสียงเช่นเดียวกับบทเพลง ทำให้ทำนองลูกบทหรือทางเครื่องมีความกลมกลืน สนิทสนมกับทำนองเพลงโดยรวม

เพลงดอกไม้เหนือ เถา

เกริ่นนำ

----	ร ม ช ล	ช ล ด ล	ด ช ช ช	ช ม ร ด	ล ด ช ล	ด ล ช ล	ช ล ช ช
----	ร ม ช ล	ช ล ด ล	- ช - ร	- ม - ร	- ด - ล	- ล ช ม	- ร - ด

สามชั้นท่อน 1 ทางร้อง

	จุมพิศ		นุช				
----	- ร - ม	-- ร ม	ร ด - ร	- ด - ร	ด ล ช ด	-- ด ร	ด ล ช ด
					ประคอง		นวล
----	--- ล	-- ด ล	ช ล ช ด	----	- ม - ม	-- ช ม	ร ด - ร
----	----	-- ด ล	ช ล ช ด	----	--- ร	ม ร ช ด	ร ด - ม
						ไว้แนบ	เนื้อ
----	--- ช	-- ล ช	ม ช - ร	----	----	- ม - ร	- ด - ม
	ดอกไม้		เหนือ				
-- ร ม	ร ด ม	-- ร ม	ร ด - ด	ฟ ด - ร	ด ล ช ด	-- ด ร	ด ล ช ด
					งาม		นัก
----	--- ล	-- ด ล	ช ล ช ด	----	--- ม	-- ช ม	ร ด - ม
- ร ม ร	----	-- ด ล	ช ล ช ด	----	--- ร	ม ร ช ด	ร ด - ม
						เสน่ห์	สม
----	--- ช	-- ล ช	ม ช - ร	- ร ด ล	ด ล ช ด	-- ร ด	--- ร
							ชรมรด

สามชั้นท่อน 1 ทางบรรเลง

----	- ช - ม	--- ร	- ด - ม	-- ร ร	ม ร ด ร	- ม ร ด	ล ด ช ล
----	--- ช	- ม ร ด	ล ด ช ล	- ม ช ล	ด ช - ล	ช ล ด ร	ม ด - ร
----	--- ร	--- ม	- ช - ด	-- ร ร	ม ร ด ล	ด ล ช ด	- ร - ม
----	--- ช	-- ล ช	- ม - ล	- ช - ม	ร ม ด ร	ม ร ช ม	- ร - ด

สามชั้น ท่อน 2 ทางร้อง

						สวาท	เจ้า
-----	-----	- ร - ม	ร ม ร ร	-----	-----	- ช - ม	--- ช
					ร่ำ		จิต
ม - ล ช	--- ล	ช ม - ล	ร ด - ร	-----	--- ม	-- ร ม	ร ด - ล
					เฝ้าซัด		ชม
ด ร ด ล	--- ล	-- ด ล	ช ล ช ด	-----	- ด - ช	- ม ช ม	ร ด - ร
-----	-----	- ร - ม	ร ม ร ร	-----	-----	- ร - ม	ร ม ร ช
		เหลือ	ที่ป่ม		ยั้ง		ซัด
-----	-----	--- ล	ด - ช ม	- ช ล ช	-- ร ม	-- ร ม	ร ด - ล
						สลัด	ใจ
ด ร ด ล	--- ด	-- ร ด	ล ด - ช	-- ด ช	ลชม - ล	- ด - ล	--- ด

สามชั้น ท่อน 2 ทางบรรเลง

ม ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	(- ล ช ล	- ล ช ล	- ล ช ล	ด ร ด ม)
ช ม ร ด	ช ม ร ด	ช ม ร ด	ล ด ช ล	(- ล ช ล	- ล ช ล	- ล ช ล	- ด - ร)
- ม - -	- ช - -	- ร - -	- ม - -	- ด - -	- ร - -	ด ล - ช	-----
-----	ร ม ช ล	ช ล ด ช	ด ช ช ช	(ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ม ร ด	ด ด ช ล)
ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ม ร ด	ล ด ช ล	(- ล ช ล	- ล ช ล	- ล ช ล	- ด - ร)
--- ช	ล ท ด ร	--- ม	-- ด ร	-- ด ล	ช ล ด ม	ช ม ร ด	ร ม ด ร
- ม - -	- ช - -	- ด - -	- ร - -	-- ม ม	ช ม ร ด	ม ร ด ล	-----
- ด - ด	- ร - ล	--- ช	--- ม	--- ด	--- ล	- ช - ม	- ร - ด

สองชั้น ท่อน 1 ทางร้อง

	เพลิน		พิศ			พัคตร์	พริ้ง
----	---ร	---ม	รด-ร	ดล-ด ล	ชลชด	--ชม	--ชม
						ยิ่งเพ็ญ	แข
-รมร	----	ดลชด	รด-ม	----	---ช	รด-ร	--รช
	กระจ่าง		แล			หลง	จันทร์
รมรด	-ร-ด	--รม	รด-ด	รดลด ล	ชลชด	---ม	-ช-ร
						นั้न्दวง	ไทน
---มร	----	ดลชด	รด-ม	----	---ช	-ม-ร	---ร- มรด

สองชั้นท่อน 1 ทางบรรเลง

---ร	ดดดด	-มชร	มรดล	--ดล	ชมชล	-ด-ร	ดมรร
---ร	รรรร	ดลชด	-ร-ม	--ชม	รด-ร	มรชม	-ร-ด

สองชั้นท่อน 2 ทางร้อง

----	---ล	--ชล	ดรดม	--ชร	มรดล	--ชล	ดมดร
		ขนาง	เนตร		กั้ล		ลยา
----	----	-ช-ล	-ด-ช	-มลช	---ร	---ม	รดดด
		หานาง	ใด				
รดลดล	ชมชล	-รชร	---ร	----	----	-ร-ม	รมรร
ทัดเทียม	ได้	ภาพ	นี้			ไม่มี	เลย
-ม-ม	---ร	-ด-ร	--ร-	---ด	รด-ช	รด-ร	---ร- มรด

สองชั้นท่อน 2 ทางบรรเลง

----	---ล	--ชล	ด ร ด ม	--ช ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	ด ม ด ร
---ม	ร ร ร ร	ช ล ช ม	ช ร ม ช	----	- ด - ม	--ช ร	ม ร ด ล
--ด ล	ช ม ช ล	- ด - ร	ด ม ร ร	----	---ร	- ร ร ร	- ร - ร
- ม - ม	---ร	---ด	---ล	--ช ล	ด ร ม ช	ล ช ม ช	- ล - ด

ชั้นเดี่ยวท่อน 1 ทางร้อง

	บรรจงจูบ	ลูป	ไล่			สองปรางค์	สวย
----	ร ร - ด	- ร - ล	- ร - ด ล	---ด	ม ร ด - ม	ร ช - ร	---ร
	ระรินรวย	ร่วม	เรียง		เคียง		เขนย
- ร -	ร ด - ร	---ล	---ด	ร ด ล -	---ช	- ม - ล	- ด - ด

ชั้นเดี่ยวท่อน 1 ทางบรรเลง

ม ด ร ม	ร ด ช ล	ม ช ล ด	ล ร --	- ร - ร	ม ช - ม	ด ร - ร	ด ล - ด
---------	---------	---------	--------	---------	---------	---------	---------

ชั้นเดี่ยวท่อน 2 ทางร้อง

				วิเวกวิว	วาบหวาม	ด้วยทราม	เซย
				--ช ม	- ร - ช	- ด - ร	ม ร ด - ล
อิดเอื้อน	เอ่ย	ยา	หญิง			อยู่อิง	ทรวง
- ม - ช	- ม - ล	---ร	---ร	--ช ร	ด ล --	- ล - ด	---ด

ชั้นเดี่ยวท่อน 2 ทางบรรเลง

--ช ล	ด ร ด ม	ช ล ช ล	ด ร --	ม ด ร ม	ร ด ล ช	ม ช ล ด	- ช - ล
ด ล ช ม	ร ด - ร	----	- ร - ร	ม ร ด ล	ด ช - ล	ช ม - ช	- ล - ด

ลูกหมุด

ม ด ร ม	ร ด ล ช	ม ช ล ด	ล รี้ - -	- - - ช	ร ช - ร	- ม - ช	ร ช - ร
- ม - ร	- ม - ช	- ม - ช	ร - ช ร	- ร ม ร	ด ร ม ช	- - - ช	- - - ช
ม ช ล ด	ล ด ร ล	- - - ล	- - - ล	ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ม ร ด	ร ล - -
ช ม ร ด	ล ด ร ล	ช ม ร ด	ร ม ด ร				

ผลการวิเคราะห์เพลงดอกไม้เหนื่อ เถา

เพลงดอกไม้เหนื่อ เถา เป็นเพลงที่ครูอุทัย แก้วละเอียด ประพันธ์ขึ้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2517 ด้วยการนำเพลงดอกไม้เหนื่ออัตร่าจิงหะสองชั้น ในชุดตำบลลาวเจริญศรีมาประพันธ์ขยายอัตร่าจิงหะให้เป็นบทเพลงอัตร่าจิงหะสามชั้น และตัดทอนลงเป็นอัตร่าจิงหะชั้นเดียว ตามหลักการรูปแบบของเพลงเถา โดยเจตนาถ่ายทอดเป็นสำนวนเพลงรัก เนื่องจากครูอุทัย แก้วละเอียด ได้แรงบันดาลใจมาจากการแสดงความรักของหนุ่มสาวขณะที่เดินทางไปบรรเลงดนตรีที่จังหวัดอ่างทอง ซึ่งครูอุทัย แก้วละเอียด ได้จดจำอารมณ์รักนั้นมาวิเคราะห์พบว่าบทเพลงดอกไม้เหนื่อมีอารมณ์รักอันโดดเด่น เพลงดอกไม้เหนื่อใช้จิงหะหน้าทับสองไม้ และได้นำออกมาบรรเลงเป็นครั้งแรก ณ โรงละครแห่งชาติเมื่อเดือนพฤษภาคมในปีเดียวกัน

แนวทางการประพันธ์และโครงสร้างเพลงดอกไม้เหนื่อ เถา

เป็นบทเพลง 2 ท่อน ทั้งสามอัตร่าจิงหะ และการสร้างสรรคการเกริ่นของทำนอง ใช้บันไดเสียงปกครองของบทเพลง คือ บันไดเสียงเพียงอบน ในลักษณะสำนวนการกรอ สำนวนทำนองบังคับทาง และทำนองลูกลื้อลูกซัด

เกริ่นนำ

ท่อนเดียว จำนวน 2 จิงหะหน้าทับสองไม้ อัตร่าจิงหะสามชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรัมXซลX/

ทางเพียงอบน

อัตร่าจิงหะสามชั้น

ท่อนแรก จำนวน 4 จิงหะหน้าทับสองไม้ อัตร่าจิงหะสามชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้

ดรัมXซลX/

ทางเพียงอบน

ท่อนสอง จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียง **ดังนี้**
 ดรณXซลX/ ทางเพียงอบน

อัตราจังหวะสองชั้น

ท่อนแรก จำนวน 4 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียง **ดังนี้**
 ดรณXซลX/ ทางเพียงอบน

ท่อนสอง จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียง **ดังนี้**
 ดรณXซลX/ ทางเพียงอบน

อัตราจังหวะชั้นเดียว

ท่อนแรก จำนวน 4 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง **ดังนี้**
 ดรณXซลX/ ทางเพียงอบน

ท่อนสอง จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง **ดังนี้**
 ดรณXซลX/ ทางเพียงอบน

ลูกหมด

ท่อนเดียว จำนวน 14 จังหวะหน้าทับสองไม้ อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง **ดังนี้**
 ดรณXซลX/ ทางเพียงอบน

สังคีตลักษณะหรือรูปแบบ

1. แบบแผนการบรรเลง

บทเพลงเกร็ดในลักษณะเพลงมโหรี แต่ประดิษฐ์สำนวนสำหรับท่วงทีลีลาในจังหวะเพลงสองไม้ จึงสามารถนำไปใช้กับวงดนตรีอื่นๆ ได้ดีเช่นเดียวกัน เช่น วงปี่พาทย์ไม้แข็ง วงปี่พาทย์ไม้ نرم วงเครื่องสาย วงเครื่องสายปี่ชวา และวงมโหรี

2. แบบแผนท่วงทำนอง

บทเพลงสองท่อน ทุกอัตราจังหวะ และแยกสำนวนแต่ละประโยค สำนวนทำนอง และกลุ่มทำนองเป็นเอกเทศ ดังนั้นมีแบบแผนท่วงทำนองเป็น ก/ ข/

การประพันธ์ลูกนำของบทเพลงใช้ลักษณะการแปรทำนองสำนวนเก็บเป็นหลัก ร่วมกับทำนองสั้นในบันไดเสียงทางเพียงออบน มีการกำหนดลูกตกในลักษณะกลมกล่อม กล่าวคือ ห้องเพลงที่ 4, 8, 12 และ 16 มีลูกตกทำนองท้ายห้องต่อเนื่องเป็นคู่เสียงเดิมคือคู่สี่ และคู่สอง ซึ่งเป็น โน้ตรอง (Supertonic) เพื่อให้เหมาะสมในการส่งทำนองใหม่หลังจากจบลงจากทำนองนำ ดังนั้น การใช้คู่สองในกรณีนี้จึงเป็นการกำหนดให้เกิดการเคลื่อนที่ของทำนองต่อไปได้อย่างเหมาะสม และไพเราะ

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1

ท่อนแรก จำนวน 4 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้
 ดรมXซลX/ ทางเพียงออบน

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-2

----	- ช - ม	--- ร	- ด - ม	-- ร ร	ม ร ด ร	- ม ร ด	ล ด ซ ล
----	--- ซ	- ม ร ด	ล ด ซ ล	- ม ซ ล	ด ซ - ล	ซ ล ด ร	ม ด - ร

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-2 จะเห็นว่าผู้ประพันธ์กำหนดโน้ตลูกตกทำนองที่เสียงในบันไดเสียงทางเพียงออบน โดยให้มีความสอดคล้องกันคือคู่เสียงตามคู่สี่เป็นหลัก คือ มี-ลา ลา-เร และ ลา-ลา ซึ่งเป็นทั้งคู่สี่ และเสียงเดียวกัน แสดงถึงความกลมกล่อมของชั้นคู่ชัดเจน (Perfect consonant) สามารถถ่ายทอดจินตภาพของความรักได้ชัดเจน

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 3-4

----	--- ร	--- ม	- ซ - ด	-- ร ร	ม ร ด ล	ด ล ซ ด	- ร - ม
----	--- ซ	-- ล ซ	- ม - ล	- ซ - ม	ร ม ด ร	ม ร ซ ม	- ร - ด

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 3-4 จะเห็นว่าผู้ประพันธ์กำหนดโน้ตลูกตกทำนองที่เสียงในบันไดเสียงเดิม คือ บันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรมXซลX/) โดยให้มีความสอดคล้องกันคือคู่เสียงตามคู่สี่เป็นหลักคือ โด-มี, มี-ลา และ ลา-โด ซึ่งเป็นทั้งคู่สาม และคู่สี่ ย้ำถึงความกลมกล่อมของชั้นคู่ชัดเจน (Perfect consonant) สามารถถ่ายทอดจินตภาพของความรักได้ชัดเจนต่อเนื่อง

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2

ท่อนสอง จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้
 ดรมXซลX/ ทางเพียงออบน

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1-2

- ร ด ร	ม ร ด ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	(- ล ช ล	- ล ช ล	- ล ช ล	ด ร ด ม)
ช ม ร ด	ช ม ร ด	ช ม ร ด	ล ด ช ล	(- ล ช ล	- ล ช ล	- ล ช ล	- ด - ร)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1-2 จังหวะแรกและจังหวะที่สองของท่อนเพลงยังคงใช้บันไดเสียงเดิมคือบันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรมXซลX/) ทำให้เห็นว่ามี ความต่อเนื่องด้านทางเพลงและเสียงกลมกลืน แต่มีการเพิ่มเติมลักษณะของลูกชัต หรือทำนองกระทุ้ง ที่แสดงออกถึงกระทุ้งโต้ตอบ อันแสดงให้เห็นว่ามีการปฏิภาณกระหว่างทำนอง ซึ่งสันนิษฐานว่า แทนฝ่ายชายและฝ่ายหญิง แต่ใช้ลักษณะการแปรทำนองสำนวนเก็บแตกต่างจากท่อนแรกที่ใช้เสียงยาวมากกว่าท่อน 2

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 3-4

- ม - -	- ช - -	- ร - -	- ม - -	- ด - -	- ร - -	ด ล - ช	- - - -
- - - -	ร ม ช ล	ช ล ด ช	ด ช ช ช	(ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ม ร ด	ด ด ช ล)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 3-4 จะเห็นได้ว่าทำนองในจังหวะที่ 3 ปั่นทำนองประเภทเสียงสั้น และการใช้ทำนองสั้นปลายจังหวะ โดยเริ่มด้วยจังหวะยกจำนวน 6 ห้อง แสดงถึงการเคลื่อนทำนองที่มีความคิดสร้างสรรค์ และในจังหวะที่ 4 เป็นลักษณะการล้อและขัด เพื่อให้ทำนองมีสีสันมากขึ้นแต่ยังคงใช้บันไดเสียงเดิมคือทางเพียงออบน (ดรมXซลX/)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 5-6

ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ม ร ด	ล ด ช ล	(- ล ช ล	- ล ช ล	- ล ช ล	- ด - ร)
- - - ช	ล ท ด ร	- - - ม	- - ด ร	- - ด ล	ช ล ด ม	ช ม ร ด	ร ม ด ร

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 5-6 ในจังหวะที่ 5 เป็นการลื้อและขัดที่มีความต่อเนื่องมาจากจังหวะที่ 4 โดยมีความคลี่คลายทำนองไปจบโน้ตลูกตกที่เป็นคู่สี่ของโน้ตลูกตกเสียงลากึ่งกลางจังหวะ และเป็นคู่เสียงกระด้างคู่สองของเสียงปกครอง บันไดเสียงทางเพียงออบน (ดรมXชลX/) ดังนั้นแสดงให้เห็นถึงการต้องการลงจบ การขัดเพื่อให้ทำนองพัฒนาโน้ตไปในการทำนองรูปแบบอื่น จังหวะที่ 6 แสดงเปลี่ยนท่าที่ให้มีท่วงทีลีลาผสมผสานมีการเรียงเสียง และโน้ตกระโดดสลับกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงการประพันธ์ที่มีลีลาแปลกใหม่ขึ้น

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 7-8

- ม - -	- ช - -	- ด - -	- ร - -	- - ม ม	ช ม ร ด	ม ร ด ล	- - - -
- ด - ด	- ร - ล	- - - ช	- - - ม	- - - ด	- - - ล	- ช - ม	- ร - ด

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 7-8 เนื่องจากจังหวะที่ 7-8 เป็นการคลี่คลายทำนองมาถึงการลงจบเพลงของอัตราจังหวะสามชั้น จึงแสดงอัตลักษณ์เด่นที่เคยปรากฏต้นท่อนคือการใช้จังหวะยก แสดงให้เห็นท่วงทีหยอกเย้าตามเจตนาอารมณ์ของผู้ประพันธ์และมีลักษณะการประพันธ์ด้วยสำนวนกรอแตกต่างจากเพลงอื่นๆ กล่าวคือ กระสวนทำนองมีลักษณะคล้ายคลึงเพลงตัดหรือจังหวะฉิ่งโ๊ะ และต่อประโยคด้วยกลุ่มทำนองสั้นที่มีช่องไฟแปลกใหม่คือใช้ทำนองเสียงยาวและสั้นสลับกัน

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1

ท่อนแรก จำนวน 4 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้
ดรมXชลX/ ทางเพียงออบน

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-4

- - - ร	ด ด ด ด	- ม ช ร	ม ร ด ล	- - ด ล	ช ม ช ล	- ด - ร	ด ม ร ล
- - - ร	ร ร ร ร	ด ล ช ด	- ร ม	- - ช ม	ร ด - ร	ม ร ช ม	- ร ด

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-4 จากจังหวะที่ 1-2 และปลายจังหวะที่ 2-3 และจังหวะที่ 3-4 จะเห็นว่าผู้ประพันธ์ใช้การประพันธ์โดยกำหนดโน้ตลูกตกของทำนองให้เป็นคู่เสียงกลมกล่อม (Perfect consonant) เพื่อให้ทำนองมีความรื่นหูสอดคล้อง และพัฒนาโน้ตให้มีความไพเราะตามรูปประโยคเพลง ลักษณะของประโยคเพลงมีความเทียบคล้ายเพลงลาวเจริญศรี

ที่มีการดัดแปลงและเชื่อมทำนองเพื่อแสดงอารมณ์รักดังเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์ ที่มีเจตนา นำเพลงลาวเจริญศรีมาดัดแปลงเชื่อมทำนองและเป็นประโยคตั้งในอัตราจังหวะสองชั้น และเปลี่ยนลูก ตกมาที่เสียงขัดแย้งหรือคู่กระด้างในปลายประโยคที่ 2 เพื่อคลี่คลายทำนองไปในลักษณะอื่นๆ ให้มี ความแปลกหูขึ้น จากนั้นจึงลงจบด้วยสำนวนเพลงที่มีความกลมกล่อมของชั้นคู่เสียงในบันไดเสียง ทางเพียงออบน (ดรัมXชลX/)

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2

ท่อนสอง จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียง ดังนี้
ดรัมXชลX/ ทางเพียงออบน

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1-8

----	---ล	--ชล	ด ร ด ม	--ช ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	ด ม ด ร
---ม	ร ร ร ร	ช ล ช ม	ช ร ม ช	----	-ด-ม	--ช ร	ม ร ด ล
--ดล	ช ม ช ล	-ด-ร	ด ม ร ร	----	---ร	-ร ร ร	-ร-ร
-ม-ม	---ร	---ด	---ล	--ชล	ด ร ม ช	ล ช ม ช	-ล-ด

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1-8 จากการศึกษาท่วงทำนองในอัตราจังหวะ สองชั้น ท่อนที่ 2 พบว่าเป็นลักษณะทำนองที่มีการประดิษฐ์ให้มีการใช้โน้ตกระโดดหรือใช้โน้ตเสียง สูงต่ำสลับกันมากกว่าเพลงรักโดยปกติ ซึ่งเดิมบทเพลงที่มีทำนองอ่อนหวานจะใช้วิธีการประพันธ์ โดยนำเพลงเก่าในอดีตมาสร้างสรรค์ทำนองใหม่ ใช้บันไดเสียงทางเพียงออบนตามเดิม ดังนั้นทำนอง ของเพลงหลายๆ เพลงจึงคล้ายคลึงกันแต่ยังคงสำเนียงเพลงภาษา เพลงดอกไม้เหนืออัตราจังหวะ สองชั้น ท่อน 2 พบโน้ตลูกตกกึ่งกลางและโน้ตลูกตกปลายจังหวะเป็นลักษณะคู่สองและคู่สี่ เช่น โน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 1-2 , 2-3 และ 3-4 ส่วนโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 5-6 เป็นเสียง เดียวกัน

ส่วนโน้ตลูกตกปลายจังหวะคู่ที่สี่ถึงคู่ที่ห้า คู่ที่ห้าถึงคู่ที่หก คู่ที่หกถึงคู่ที่เจ็ด คู่ที่เจ็ด ถึงคู่ที่แปด มีความสัมพันธ์เป็นคู่ห้า คู่แปด คู่สี่ และคู่สาม แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่ผู้ประพันธ์ ต้องการแสดงความคิดสร้างสรรค์ใหม่ที่นอกเหนือจากคู่เสียงกลมกล่อม ซึ่งสามารถใช้คู่เสียงที่ ไม่สมาน (Dissonant) มาขับกล่อมได้ ส่วนโครงสร้างทำนองนั้นประพันธ์คล้ายคลึงสำนวนทำนอง เพลงสำเนียงลาวของเก่าที่มีทั้งสำนวนกรอ สำนวนเก็บ และทำนองสั้นยาว

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 1

ท่อนแรก จำนวน 4 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง ดังนี้
 ดรรมXชลX/ ทางเพียงอบบน

อัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 1 จังหวะที่ 1-4

ม	ด	ร	ม	ล	ช	ล	ด
ล	ร	-	-	-	ร	-	ร
ม	ช	-	ม	ด	ร	-	ร
ด	ล	-	ด				

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 1 จังหวะที่ 1-4 ซึ่งตัดล่ออัตราจังหวะมาจากอัตราจังหวะสองชั้น แสดงให้เห็นถึงการลดอัตราจังหวะที่มีความสัมพันธ์กันโดยการยึดโยงลูกตกตลอดตามอัตราจังหวะ และลดโครงสร้างอัตราจังหวะได้ถูกต้องโดยการลดตามอัตราส่วนด้วยการจัดโครงสร้างและประโยคเพลง โดยนำสำนวนที่เป็นลูกเล่นแบบจังหวะยก เพื่อแสดงอัตลักษณ์ของกระทุ้งที่หยอกเย้าตามเพลงที่มีอารมณ์เกี่ยวพาราสิ และลงจบด้วยการเรียบเรียงเสียงในคู่สาม เป็นทำนองที่มีความไพเราะสอดคล้องกันจนลงจบด้วยเสียงปกรองหรือเสียงทางเพียงอบบน (ดรรมXชลX/)

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 2

ท่อนสอง จำนวน 8 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง ดังนี้
 ดรรมXชลX/ ทางเพียงอบบน

อัตราจังหวะชั้นเดียวท่อน 2 จังหวะที่ 1-8

-	-	ช	ล	ด	ร	ม	ล
ด	ร	-	-	-	ร	-	ร
ม	ด	ร	ม	ล	ช	ล	ด
ด	ล	ช	ม	-	ช	-	ล
ด	ล	ช	ม	-	ช	-	ล

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 2 จังหวะที่ 1-8 การตั้งประโยคในท่อนสองต้องการความแปลกหูในลักษณะที่เปลี่ยนจากคู่เสียงเดิมมาสู่คู่เสียงที่ห่างออกไป จึงเริ่มประโยคเพลงในเสียงที่เป็นคู่ห้า ของเสียงปกรองจึงทำให้มีลักษณะทำนองที่มีกลอนเสียงสูงขึ้นในบันไดเสียงเดิม คือ ทางเพียงอบบน (ดรรมXชลX/) แต่ยังคงอารมณ์หยอกเย้าและการเคลื่อนทำนองที่มีท่วงทีลีลาที่สนุกสนานตามเดิม

ลูกหมุด

ท่อนเดียว จำนวน 36 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง
ดังนี้

ดรัมXซลX/

ทางเพียงออบน

ม ด ร ม	ร ด ล ช	ม ช ล ด	ล รี้ - -	- - - ซ	ร ช - ร	- ม - ช	ร ช - ร
- ม - ร	- ม - ช	- ม - ช	ร - ช ร	- ร ม ร	ด ร ม ช	- - - ซ	- - - ซ
ม ช ล ด	ล ด ร ล	- - - ล	- - - ล	ช ม ร ด	ช ด ร ม	ช ม ร ด	ร ล - -
ช ม ร ด	ล ด ร ล	ช ม ร ด	ร ม ด ร				

ลูกหมุดที่ประพันธ์ขึ้นใหม่นี้ เป็นลูกหมุดที่นำประโยคเพลงของทำนองเพลงในอัตรา
จังหวะชั้นเดียวมาเรียบเรียงขยายให้มีการเชื่อมทำนองมากขึ้น มีความคลี่คลายไปลักษณะที่มี
การเคลื่อนทำนองกระชับ จะสังเกตได้ว่าโน้ตลูกตกห้องเพลงที่ 4 และห้องเพลงที่ 8 ในบรรทัดที่ 1-4
มีความสัมพันธ์ส่วนใหญ่เป็นคู่สี่ คู่ห้า และคู่แปด ซึ่งเป็นลักษณะของชั้นคู่เสียงของทำนองกลมกล่อม
กัน (Consonant melodic interval) ทำให้ลูกหมุดที่สร้างสรรค์ขึ้นนี้มีทำนองที่มีความรื่นหูไพเราะ
กลมกลืน ทั้งมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างทำนองเฉพาะขึ้นมาเป็นลักษณะทำนองใหม่ที่ยังไม่เคย
ปรากฏ จึงเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์มีปฏิภาณและเลือกใช้เสียงโน้ตในบันไดเสียงทางเพียงออบน
(ดรัมXซลX/) ได้หลากหลายและมีความไพเราะสอดคล้องกันมาก

เพลงเทพนฤมิต เถา

สามชั้น ท่อน 1 (ทางร้อง)

		ขลุ่ย หรือปี่ ขึ้น				ระนาดเอก			
		(- ชลท)	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ท)	(รมรรรมรร	รมรรรมรด	รดทลทลชล	ชร - ร)
ร้อง	รับพร้อม								
		--- ท	--- ร	--- ช	--- ม	--- ร	--- ร	-- ชม	รทลช
		----	----	-- เทพ	-- คี รินทร์	----	--- ถิ่น	----	---- ส่ง่า
ดนตรี		----	----	--- ช	ม-ชช	----	--- ล	ทลช - ล	ชลรท- ลท
		--- ท	--- ร	--- ม	ชลชช	- ทลช	- ร - ช	-- ทล	ชล - ท
	ร้อง	--- เออ	----	----	----	----	----	รา ชา	--- สร้าง
ดนตรี		--- ร	มรท-ร ม	-- ช ม	รมร-ม	-- ร ท	----	-- ทท	- ร - ช ท
		-- ม ช	ทลชรม	-- ทร	พมรลท	ทลชลท	รทลช	รชลท	รล - ท
	ร้อง	----	----	เป็นแนว	--- ทาง	----	----	--- ู	- ฒิธรรม
ร้อง		- ช - ท	----	- ล - ล	--- ล	--- ท	ล ช - ด	--- ม	-- ม ร
		----	----	----	----	----	----	-- นำ	- ศึกษา
		----	--- ท	- ร ท ม	-- ช ร	----	----	--- ท	-- ล ท
ร้อง		----	----	- พระ ทรง	--- นำ	----	----	--- นาม	-- พระราช
		-- ร ล	----	-- ท ล	--- ล	ทลช-ล ท	-- ร ล	--- ช	-- ล - ช ม
	ร้อง	----	----	----	----	----	----	- ชมาร	--- ดา
ร้อง		-- ชม	รมร - ท	ลช - ลท	- ร - ม	--- ช ม	ร ม ร -	-- ล ล	---- ล
		----	----	--- ตั้ง	อาราม	----	----	--- เลอ	--- ค่า
		----	ทล ---	-- ล ช	-- ล ล	ทลชลท	-- ร ล	ท ล -- ช	-- ล ช ม
ร้อง		----	----	----	----	----	----	--- คู่	แผ่นดิน
		-- ชม	รมร - ช	--- ล	ทลชลท	----	----	--- ล	ช - ชล ทลช

สามชั้น ท่อน 1 (ทางบรรเลง)

นำ	(- ท - ท	--- ร	--- ม	ช ล ช ช	-- ทลช	- ร - ช	-- ท ล	ช ล - ท)
ตาม	(--- ท	--- ร	--- ม	--- ช	-- ทลช	- ร - ช	--- ล	--- ท)
นำ	(-- ม ช	ทลชรม	-- ท ร	พมรลท	ทลชลท	ร ท ล ช	ร ช ล ท	ร ล - ท)
ตาม	(ช ท ลช	ท ล ช ม	ล ช ม ร	ช ม ร ท	- ร - ร	- ม - ช	--- ล	--- ท)
	----	----	--- ช	--- ล	- ท - ล	- ช - ล	--- ท	ร ม ร ร
	----	----	ช ล ช ม	- ร - ท	--- ร	- ท --	ล ท ร ท	ล ช - ล
	--- ท	--- ร	--- ช	--- ล	--- ม	--- ช	-- ทลช	- ร - ม
	----	----	ล ท ร ม	ช ร - ม	--- ร	--- ร	--- ม	ร ท - ล
	--- ร	--- ท	--- ร	--- ช	----	ร ม ช ล	ท ล ร ช	- ล - ท
	ล ช ล ท	- ร - ม	ช ล ช ม	- ร - ท	- ร - ม	- ร - ท	--- ล	--- ช

สามชั้น ท่อน 2 (ทางร้อง)

ร้อง	----	----	--- คัก	-- ราช	----	--- สอง	----	--- พัน
	----	----	--- ช ม	-- ช ม	ช ---	--- ท	- ร ช ล	ทลรท - ท
ดนตรี	ทลชทล	รทมร	มรทมร	ชมลช	มรทมร	ชมลช	ลชมลช	ทลรท
ร้อง	--- เออ	----	----	----	----	----	- ลี - ร้อย	--- เศษ
	--- ร	มรทมร	-- ชม	มร-ม	-- รท	----	- ลท - ร	- ท - ลท
ดนตรี	ทลชทล	รทมร	ชลทม	รทลช	พมรล	รмпช	พมร	ฟชลท
ร้อง	----	----	--- ยี่	- ลีบแปด	----	----	--- ปรับ	- ประเทศ
	----	----	--- ล	ช - ช ช	- ล - ท	ล ช - ด	--- ด	-- ร ร ท
ร้อง	----	----	----	----	----	----	--- ยัง	-- ถวิล
	--- ร	--- ท	-- ร ม	ร ม ช ร	----	----	--- ท	-- ท ท
ร้อง	----	----	--- ตั้ง	โรงเรียน	----	----	--- ใน	อาราม
	--- ร ล	----	---- ล	ช - ล ล	ทลชลท	-- รล	ทล -- ช	ชช-ลชม
ร้อง	----	----	----	----	----	----	--- เทพ	-- ศิริรินทร์
	-- ช ม	มร-ท	ลช - ลท	- ร - ม	-- ช ม	มร --	-- ลช	-- ลล
ร้อง	----	----	--- แม่น	-- นฤมิต	----	----	--- คู่	--- ถิ่น
	----	----	- ลทลช	ล ท ล ท	ทลช-ลท	-- ร ล	ท ล -- ช	ม-มชลชม
ร้อง	----	----	----	----	----	----	-- ศึกษา	--- ไทย
	-- ช ม	มร-ช	---- ล	ทลช-ลท	----	----	-- ช ล	ร ล ทลช

สามชั้น ท่อน 2 (ทางรับ)

นำ	(ทลชทล	ร ท ม ร	มรทมร	ช ม ล ช	มรทมร	ช ม ล ช	ลชมลช	ท ล ร ท)
ตาม	(- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -)
นำ	(ทลชทล	ร ท ม ร	ช ล ท ม	ร ท ล ช	ฟ ม ร ล	ร ม ฟ ช	ฟ ม ร ม	ฟ ช ล ท)
ตาม	(- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -)
เหลือม	- - ร ท	ล ช ล ช	- - ท ช	ล ท ล ท	ล ท ด ร	ม ร ด ท	ล ช ล ท	ด ร - ร
เหลือม	- - - -	- - - -	ล ท ร ม	ช ม ร ท	- - ช ม	ร ท - -	ล ท ร ท	ล ช - ล
	ท ท ท ท	- ร - ร	ช ช ช ช	- ล - ล	ม ม ม ม	- ช - ช	ร ร ร ร	- ม - ม
	- - ช ม	ร ท ร ท	- - ล ท	ร ม ร ม	- - ล ท	ร ม ร ม	ช ม ร ม	ช ล ช ล
	- - - ร	- ร - ท	- - - ร	- ร - ช	- - - -	ร ม ช ล	ท ล ร ช	- ล - ท
	ล ช ล ท	ล ท ร ม	ช ล ช ม	ช ม ร ท	ร ท ล ช	ร ช ล ท	ร ม ร ท	ร ท ล ช

สองชั้น ท่อน 1 (ทางร้อง)

ร้อง	- - - -	- - - -	- - องค์กร	- - อานัน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
	- - - -	- - - -	- - - ท	- - ท ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ดนตรี	- - - ร	- - - ช	- - - -	- - - -	รทมร	ชมลช	รมลช	ทลรท
ร้อง	- - - -	- - - -	- ทรา	- - - ชา	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
	- - - ร	มร - ช	ร - - - ท	- - - ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ดนตรี	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	มรมท	รลทช	ลมลช	ทลรท
ร้อง	- - - เออ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - มหา	- - - ยศ
	- - - ช	- - - ล	- - รท	ลทล - ท	ร - - - -	- - - -	- - ท ท	- - ร - ล
ร้อง	- - - -	- - - -	- พระบา	- - รมี	- - - -	- - - -	- - - แม่	- - - ปราบฏ
	- - - -	- - - -	- - ชม	- - ม ม	- - ชม	รท-รม	- - - ช	- ลช (ทลช)
ร้อง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - เกริก	- - - สมัย
	- - - ท	- - - รล	ทล - รล	ทลช - ล	- - - ชม	- - - -	- - - ช	- - - ลลรลทช

สองชั้น ท่อน 1 (ทางรับ)

ลื้อ	(ร ท ม ร	ช ม ล ช	ร ม ล ช	ท ล ร ท)	(- ร - ร	- ม - ช	- - ร ม	ฟชลท)
ลื้อ	(ม ร ม ท	ร ล ท ช	ล ม ล ช	ท ล ร ท)	(- ร - ร	- ม - ช	- - ล ช	ฟมรท)
	ช ล ช ช	ล ท ล ล	ท ร ท ท	ร ม ร ร	ล ท ด ร	ด ม ร ด	ช ล ท ด	ร ด ท ล
	ร ม ร ท	ม ร ท ล	ร ท ล ช	ท ล ช ม	ช ล ท ร	ล ท ร ม	ท ร ม ช	ร ม ช ล
	ช ม ร ท	ม ร ท ล	ร ท ล ช	ท ล ช ม	- ร - ช	- ล - ท	ร ม ร ท	- ล - ช

สองชั้น ท่อน 2 (ทางร้อง)

ร้อง	-----	-----	--- ทรง	-- ศึกษา	-----	-----	-----	-----
	-----	-----	--- ท	-- ลล	ทร--	-----	-----	-----
ดนตรี	--- ร	--- ช	-----	-----	-- รช	ฟมฟช	ฟมรท	ลชลท
ร้อง	-----	-----	--- ณ	-- สถาน	-----	-----	-----	-----
	-- ชม	รมร-ม	รท-ร	-- ทล	ท---	-----	-----	-----
ดนตรี	-----	-----	-----	-----	ลทมร	ชมลช	รมลช	ทลรท
ร้อง	--- เออ	-----	-----	-----	-----	-----	- อัน เกรียง	-- ไกร
	--- ช	--- ล	-- รท	ลทล-ท	ร---	-----	-- ลล	- ล- ทล
ร้อง	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-- จารึก	-- ไว้
	-----	-----	-- ชร	ท-รม	-- ชม	รท-รม	-- ลท	ลท-ล ทลช
ร้อง	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-- มาเน็น	-- นาน
	--- ท	-- รล	ทล-รล	ทลช-ล	-- ชม	-----	-- ลร	ลช-ล ทลช

สองชั้น ท่อน ๒ (ทางรับ)

ลื้อ	(- - ร ช	ฟ ม ฟ ช	ฟ ม ร ท	ล ช ล ท)	(- - - -	-----	-----	-----)
ลื้อ	(ล ท ม ร	ช ม ล ช	ร ม ล ช	ท ล ร ท)	(- - - -	-----	-----	-----)
เหลื่อม	-- ท ช	ล ท ล ท	-- ล ท	ด ร ด ร	-- ด ม	ร ด ร ด	ร ม ร ด	ร ด ท ล
	- ท ร ท	- ล ท ล	- ช ล ช	- ม ช ม	- ร ม ร	- ม ช ม	- ช ล ช	- ล ท ล
	- ท ร ท	- ล ท ล	- ช ล ช	- ม ช ม	ร ม ฟ ช	ฟ ช ล ท	ร ม ร ท	ร ท ล ช

ชั้นเดียว ท่อน 1 (ทางร้อง)

ร้อง	--- ลูก	-- เจ้าฟ้า	----	----	--- เจ้า	- แผ่นดิน	----	----
	--- ร	ช - ท ร	ท ---	----	--- ร	ช - ช ท	----	----
ดนตรี	----	----	ร ท ล ช	ท ล ร ท	----	----	ร ม ล ช	ท ล ร ท
ร้อง	----	--- ยิน	--- ดี	-- สมัคร	- ลูกเจ้า	--- นาย	ต่างพร้อม	-- พรัก
	----	--- ล	--- ล	-- ล ช -	- ล ช ล	- ช - ล	- ช - ล	ท - ล ท
ร้อง	----	ยินดี	----	สมาน				
	----	- ท-ท	รท- ลทล	ลลรลทลช				

ชั้นเดียว ท่อน 1 (ทางรับ)

ลือ	(ร ทลช	ทลรท)	(----	----)	(รทลช	ทลรท)	(----	----)
	----	ชลทร	มรชม	รทริล	- ทริล	ทลชม	รทรม	รมชล
	รมฟช	ฟชลท	รมรท	- ล - ช				

ชั้นเดียว ท่อน 2 (ทางร้อง)

ร้อง	--- ลูก	-- ผู้ดี	----	----	--- ร่วม	-- ยินดี	----	----
	--- ร	ช - ล ท	----	----	--- ร	ช - ล ท	----	----
ดนตรี	----	----	ฟ ม ร ม	ฟ ช ล ท	----	----	ร ม ร ร	ม ช ล ท
ร้อง	----	--- ดล	--- บัน	-- ดาล -	- ลูกไพร่	--- ฟ้า	- ร่วมสืบ	--- สาน
	----	--- ล	--- ล	-- ล -	-- ล ช ล	ช - - ล ท	-- ล ช	--- ล
ร้อง	----	----	-- เทพ	- ศิริินทร์				
	----	ท ร --	--- ล	ช - ล ล - ทลช				

ชั้นเดียว ท่อน ๒ (ทางรับ)

ลือ	(ฟ ม ร ม	ฟ ช ล ท)	(----	----)	(ร ร ม ร	ม ช ล ท)	(----	----)
ลือ	(ช ล ทร)	(----	(ม ร ทล)	(----	(ท ล ช ม)	(----	(ร ม ชล)	(----
	รมฟช	- ล - ท	รมรท	- ล - ช				

อัตราจังหวะชั้นเดียว

ตอนนี้ **ท่อนแรก** จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง

ซลทฯรมฯ/ ทางเพียงออล่าง

รมฟฯลทฯ/ ทางนอก

ตอนนี้ **ท่อนสอง** จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง

ซลทฯรมฯ/ ทางเพียงออล่าง

รมฟ(ซ)ลทฯ/ ทางนอก ใช้โน้ตจร

สังคีตลักษณะหรือรูปแบบ

1. แบบแผนการบรรเลง

บทเพลงเกร็ดในลักษณะเพลงมโหรี แต่ประดิษฐ์สำนวนสำหรับท่วงทีลีลาในจังหวะเพลงสองไม้ จึงสามารถนำไปใช้กับวงดนตรีอื่นๆ ได้ดีเช่นเดียวกัน เช่น วงปี่พาทย์ไม้แข็ง วงปี่พาทย์ไม้นวม วงเครื่องสาย วงเครื่องสายปี่ชวา ฯลฯ

2. แบบแผนท่วงทำนอง

เป็นบทเพลงสองท่อนทุกอัตราจังหวะ ใช้การประพันธ์ในลักษณะบังคับทางสำนวนกรอสำนวนลูกล่อลูกขัด เหลื่อม และสำนวนเก็บในบางประโยค และมีแบบแผนด้วยการซ้ำทำนองช่วงสองจังหวะสุดท้ายของท่อน ดังนั้นมีแบบแผนท่วงทำนองเป็น กข/ คข/

บันไดเสียงของบทเพลง

กำหนดบันไดเสียงควบคุมเพลงเป็นกลุ่มเสียงปัญจตุรียงค์ (Pantatonic scale) ที่บันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทฯรมฯ/) และปรากฏลักษณะของปัญจมูล (Pantacentric scale) คือ บางท่วงทำนองมีการคลี่คลายทำนองไปโดยใช้เสียงโดและเสียงฟาเป็นโน้ตเชื่อมทำนองและกลับมาบันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทฯรมฯ/) ตามเดิม ดังนั้นจึงถือว่าเป็นบทเพลงบันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทฯรมฯ/) เป็นหลัก

สำเนียงของบทเพลง

สำเนียงของบทเพลงเทพนฤมิต เถา ใช้สำเนียงไทยแต่มีท่วงทีลีลาสง่าผ่าเผย

จังหวะหน้าทับ

ดำเนินสำนวนสำหรับหน้าทับสองไม้ทั้งสามอัตราจังหวะ

เทคนิคการบรรเลง/กลวิธีการบรรเลง

เทคนิคการบรรเลงและกลวิธีการบรรเลงเพลงเพนทอนิมิต เถา ใช้กลวิธีการบรรเลงที่เน้นการบรรเลงบังคับทางด้วยสำนวนเก็บ สำนวนกรอ และลูกล่อลูกขัด

ลักษณะเด่นของอัตลักษณ์การประพันธ์

พบลักษณะเด่นของอัตลักษณ์การประพันธ์ คือ สำนวนทำนองแบบบังคับทางในการใช้โน้ตที่เรียบเรียงอย่างสละสลวย ไม่เน้นการข้ามทำนองในโน้ตเสียงสูงต่ำในระยะไกลของตัวโน้ต กล่าวคือ พบการสลับโน้ตเพียงคู่สอง คู่สาม คู่สี่ คู่ห้า เป็นต้น ทั้งพบการดำเนินสำนวนในลักษณะเชิงรุกรับและล่อขัด ซึ่งเป็นกระทุ้ที่สามารถบรรเลงได้ด้วยวงปี่พาทย์หรือวงเครื่องสาย นอกจากนี้วงมโหรี และสามารถวิเคราะห์แนวการประพันธ์โดยละเอียดได้ ดังนี้

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1

ท่อนแรก จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียงดังนี้

ซลทฯรมX/

ทางเพียงออล่าง

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-2

นำ ตาม	(- ท - ท	--- ร	--- ม	ซ ล ซ ซ	-- ทลซ	- ร - ซ	-- ท ล	ซ ล - ท)
	(--- ท	--- ร	--- ม	--- ซ	-- ทลซ	- ร - ซ	--- ล	--- ท)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-2 การตั้งต้นประโยคเพลงในจังหวะที่ 1 เริ่มด้วยเสียงขั้นที่ 3 ของเสียงปกครองในบันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทฯรมX/) หรือเรียกว่าขั้นคู่สามของทำนอง (Melodic interval) และเรียบเรียงการเคลื่อนทำนองด้วยการเลื่อนลำดับเสียงไม่กระโดดตามโครงสร้างของบันไดเสียง 5 เสียงปัญจตุริยางค์ (Pantatonic scale) ดังนั้นจึงพบว่าโน้ตลูกตกในแต่ละห้องเพลงเป็นคู่สามบ้าง คู่สองบ้าง สลับไปจนครบ ซึ่งถือว่าการเคลื่อนทำนองตามโครงสร้างที่มีเอกภาพชัดเจน เนื่องจากไม่มีการกระโดดของโน้ต อีกทั้งลูกตกของโน้ตกึ่งกลางจังหวะและลูกตกของโน้ตปลายจังหวะที่ 1 และจังหวะที่ 2 ยังเป็นคู่สามของทำนองอีกด้วย จึงทำให้บทเพลงมีความกลมกล่อมในลักษณะสำนวนบังคับทาง มีความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากเพลงอื่น

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 3-4

นำ ตาม	(- ม ช	ทลชรม	-- ท ร	พมรลท	ทลชลท	ร ท ล ช	ร ช ล ท	ร ล- ท)
	(ชทลช	ท ล ชม	ล ช ม ร	ช ม ร ท	- ร - ร	- ม - ช	--- ล	--- ท)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 3-4 เป็นการเคลื่อนทำนองในรูปแบบที่แปลกหูขึ้น กล่าวคือ เป็นการตั้งลำกระสวนทำนองเป็นกระทุ้ตอบรับแบบลูกล้อลูกขัด ซึ่งเป็นสำนวนเด่นของเพลงหน้าทับทยอย และเป็นทำนองที่สร้างสรรค์ใหม่ที่ขยายความคิดมาจากเพลงเทพทองแต่ไม่เทียบคล้ายเพลงอื่นๆ ใดแสดงให้เห็นปฏิภาณของผู้ประพันธ์ โน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะมีความสัมพันธ์ในลักษณะเสียงเดียวกันทั้งหมด จึงเทียบคล้ายการขยายลูกโยน โดยมีการสร้างสรรค์บทเพลงเป็นลักษณะเฉพาะ ทำนองมีการเคลื่อนที่มากขึ้นและเป็นการเรียบเรียงกระสวนทำนองที่แปลกใหม่

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 5-6

----	----	--- ช	--- ล	- ท - ล	- ช - ล	--- ท	ร ม ร ร
----	----	ช ล ช ม	- ร - ท	---	- ท --	ล ท ร ท	ล ช - ล

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 5-6 ผู้ประพันธ์ต้องการเปลี่ยนแปลงทำนองที่มีเค้ามาจากเพลงรักหรืออารมณ์ที่เป็นความสง่าผ่าเผย จึงประพันธ์ให้มีลักษณะของสำนวนกรอลากเสียง และปรับลีลาทำนองให้มีความไพเราะนุ่มนวลและเป็นทำนองเสียงสั้นยาวสลับกันในลักษณะที่คล้ายคลึงโครงสร้างเพลงสองชั้นที่มีทำนองรีนหู เนื่องจากมีการเคลื่อนโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะที่ 5 และโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 6 เป็นเสียงลา นับเป็นคู่ห้าของคู่เสียงทำนองและเสียงโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 5 เป็นคู่ 6 กับเสียงกึ่งกลางจังหวะที่ 6 ทำให้เป็นบทเพลงคู่หกของทำนองลูกตกมีความกลมกลืน และมีความกลมกล่อมมาก (Perfect consonant)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 7-8

--- ท	--- ร	--- ช	--- ล	--- ม	--- ช	-- ทลช	- ร - ม
----	----	ล ท ร ม	ช ร - ม	---	---	---	ร ท - ล

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 7-8 โดยภาพรวมยังเป็นการดำเนินสำนวนกรอในบันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลท X รม X/) ต่อเนื่องให้มีความสง่างามและมีทำนองกลมกลื่นกับการขึ้นต้น เนื่องจากเสียง มี และเสียง ลา เป็นคู่สี่หรือขึ้นคู่ของทำนองมีความรื่นหูเพราะตามแบบของการประพันธ์

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 9-10

---	---	---	---	---	ร ม ช ล	ท ล ร ช	- ล - ท
ล ช ล ท	- ร - ม	ช ล ช ม	- ร - ท	- ร - ม	- ร - ท	---	---

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 9-10 ในจังหวะที่ 9 เป็นการขึ้นประโยคด้วยเสียง เร ซึ่งเป็นขึ้นคู่ที่ห้าของเสียงปครองในบันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลท X รม X/) จากนั้นจึงเรียบเรียงโน้ตเพลงที่มีลักษณะทำนองเรียบและอ่อนหวานทั้ง 2 จังหวะ โดยการเรียบเรียงประโยคเพลงเป็นลักษณะการจบเพลงที่สมบูรณ์ สังเกตได้จากโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะมีความสัมพันธ์ในลักษณะคู่สาม คือ ช - ท ซึ่งเป็นลักษณะของขึ้นคู่เสียงของทำนองที่เป็นคู่เสียงกลมกล่อมกัน (Consonant melodic interval) ทำให้การเคลื่อนของทำนองได้สัดส่วนของขึ้นคู่ทำนอง (Melodic interval) และลงจบเพลงสู่เสียงปครองโดยสมบูรณ์ (ซอล)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2

ท่อนสอง จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสามชั้น ใช้บันไดเสียงดังนี้

ซลท X รม X/ ทางเพียงออล่าง
 รมฟ X ลท X/ ทางนอก

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1-2

นำ ตาม	(ทลชทล	ร ท ม ร	มรทมร	ช ม ล ช	มรทมร	ช ม ล ช	ลชมลช	ท ล ร ท)
	(----	----	----	---ช	----	----	----	---ท)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1-2 ผู้ประพันธ์ต้องการขยายโครงสร้างบทเพลงโดยยึดพื้นฐานการประพันธ์จากท่อนแรกมาเป็นการเปลี่ยนทำนองให้มีความคล้ายคลึงแต่เปลี่ยนท่วงทีลีลา อีกทั้งโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะที่ 1 และ 2 มีความสัมพันธ์ในลักษณะของขึ้นคู่สาม คือ ช - ท ซึ่งเป็นลักษณะของขึ้นคู่เสียงของทำนองที่เป็นคู่เสียงกลมกล่อมกัน (Consonant melodic interval) และเป็นทำนองลูกล้อ จึงทำให้มีการเคลื่อนทำนองมากขึ้น และครุอุทัย แก้วละเอียด ผู้ประพันธ์ ต้องการให้บทเพลงเป็นกระทุ้บรรเลงพวงนำและพวงตาม

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 3-4

(ทลชทล	ร ท ม ร	ช ล ท ม	ร ท ล ช	พ ม ร ล	ร ม พ ช	พ ม ร ม	พ ช ล ท)
(- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 3-4 ยังคงความคิดของความต่อเนื่องมาจากทำนองเพลงจังหวะที่ 1 และจังหวะ 2 ดังนั้นจึงยังคงทำนองแบบลูกล่อลูกขัด และเมื่อมาถึงโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะที่ 3 ผู้ประพันธ์ต้องคลี่คลายทำนองไปยังการพัฒนาทำนองแบบอื่น จึงเปลี่ยนบันไดเสียงเป็นบันไดเสียงทางขวา (พซลXตรX/) และกลับมายังบันไดเสียงเดิมได้สนิทสนม ทำให้โน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกปลายจังหวะที่ 3 และจังหวะที่ 4 เป็นลูกล่อลูกขัดนี้ มีความสัมพันธ์ในลักษณะคู่สาม คือ ช - ท ซึ่งเป็นลักษณะของชั้นคู่เสียงของทำนองที่เป็นคู่เสียงกลมกล่อมกัน (Consonant melodic interval)

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 5-6

เหลือ	-- ร ท	ล ช ล ช	-- ท ช	ล ท ล ท	ล ท ด ร	ม ร ด ท	ล ช ล ท	ด ร - ร
	- - - -	- - - -	ล ท ร ม	ช ม ร ท	- - ช ม	ร ท - -	ล ท ร ท	ล ช - ล

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 5-6 ในจังหวะที่ 5 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทำนองเพื่อการฟังที่มีความหลากหลายมากขึ้น จึงเป็นการเหลือทำนองของผู้บรรเลงเครื่องดนตรีที่มีเสียงสูงและเสียงทุ้มต่ำเหลือทำนองให้หลากหลายมากขึ้นและเคลื่อนเข้าสู่บันไดเสียงใหม่คือ บันไดเสียงทางเพียงออล่างที่ใช้โน้ตจร (ชลท(ด)รมX/) เป็นบันไดเสียง 6 เสียงในลักษณะการใช้เสียงจรโดเข้ามาปรุงเป็นสำนวนเก็บที่หลากหลายขึ้น จากนั้นสร้างสรรค์ทำนองในจังหวะที่ 6 ด้วยการใช้วลีทำนองสั้นๆ และใช้โน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะทั้งสองที่สัมพันธ์กันในลักษณะคู่เสียงกลมกล่อมเช่นเดิม (ระหว่าง ท-ร) มีการเปลี่ยนท่วงทีลีลาใหม่ในจังหวะที่ 7-8

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 7-8

เหลือ	ท ท ท ท	- ร - ร	ช ช ช ช	- ล - ล	ม ม ม ม	- ช - ช	ร ร ร ร	- ม - ม
	- - ช ม	ร ท ร ท	- - ล ท	ร ม ร ม	- - ล ท	ร ม ร ม	ช ม ร ม	ช ล ช ล

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 7-8 พบว่าในจังหวะที่ 7 ผู้ประพันธ์ต้องการคลี่คลายเพื่อจบท่อนเพลง จึงประพันธ์ให้โน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะทั้งสองสัมผัสรับในลักษณะคู่เสียงกลมกล่อมและย้าอารมณ์เพลงต่อเนื่องด้วยการเหลื่อม แสดงภาพสะท้อนหลักการคิดแบบปฏิพาทย์ของเพลงที่เป็นการโต้ตอบกระทุ้งใช้ทำนองพวงนำพวงตาม แสดงออกด้วยการเหลื่อมทำนอง

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 9-10

--- ร	- ร - ท	--- ร	- ร - ช	----	ร ม ช ล	ท ล ร ช	- ล - ท
ล ช ล ท	ล ท ร ม	ช ล ช ม	ช ม ร ท	ร ท ล ช	ร ช ล ท	ร ม ร ท	ร ท ล ช

อัตราจังหวะสามชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 9-10 ในจังหวะที่ 9 เป็นการกระจายโน้ตให้มีทำนองห่างๆ หรือลักษณะที่มีความห่างของวลี และเป็นทำนองยาวสลบสั้น แล้วจึงต่อด้วยการเก็บละเอียดให้แตกต่างจากท่อนที่ 1 แต่ยังคงใช้บันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ชลทXรมX/) ให้มีความกลมกลืนตามทำนอง และเป็นการเก็บตามโครงสร้างของบันไดเสียงและโครงสร้างในท่อนที่ 1

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1

ท่อนแรก จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียงดังนี้

ชลท(ด)รมX/ ทางเพียงออล่าง ใช้โน้ตจร
 รมฟ(ช)ลทX/ ทางนอก ใช้โน้ตจร

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-4

(ร ท ม ร	ช ม ล ช	ร ม ล ช	ท ล ร ท)	(- ร - ร	- ม - ช	- - ร ม	ฟ(ชลท)
(ม ร ม ท	ร ล ท ช	ล ม ล ช	ท ล ร ท)	(- ร - ร	- ม - ช	- - ล ช	ฟ(มรท)

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 1-4 การประพันธ์ในรูปแบบการเปลี่ยนทำนองจากเพลงเทพทองของเก่าให้มีลักษณะทำนองเก็บแบบลูกล้อลูกขัด โดยภาพรวมของทำนองทั้งหมดเป็นลักษณะปัญจตุริยางค์ (Pantatonic scale) ในรูปแบบ Ionian Mode เนื่องจากจบท่อนเพลงด้วยเสียงที่ 1 ของบันไดเสียงหรือเสียงปกครองเสมอ ในจังหวะแรกลักษณะการเก็บของทำนองเป็นกระทุ้งบังคับทางในลักษณะของการล้อขัดในแบบแผนเพลงจังหวะโยนสองไม้และให้พวงตามขัดด้วยทำนองที่ที่แตกต่างเพื่ออรรถรสในการฟัง

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 5-8

ลือ	(ร ท ม ร	ช ม ล ช	ร ม ล ช	ท ล ร ท)	(- ร - ร	- ม - ช	-- ร ม	ฟ ช ล ท)
	(ม ร ม ท	ร ล ท ช	ล ม ล ช	ท ล ร ท)	(- ร - ร	- ม - ช	-- ล ช	ฟ ม ร ท)

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 5-8 ยังคงความคิดที่ต่อเนื่องของบทเพลง จึงยังคงเรียบเรียงทำนองในลักษณะการเก็บเป็นกระทุ้งบังคับทางในลักษณะของการลือขัดในแบบแผน เพลงจังหวะโยนสองไม้ และให้พวกตามขัดด้วยทำนองที่อ่อนโยนกว่าและมีโน้ตลูกตกตามสำนวน ลือขัดตามเสียงเดิม ดังนั้นไม่มีการเคลื่อนของทำนองในจังหวะใหญ่

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 9-10

ช ม ร ท	ม ร ท ล	ร ท ล ช	ท ล ช ม	- ร - ช	- ล - ท	ร ม ร ท	- ล - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 1 จังหวะที่ 9-10 ในจังหวะที่ 9 การเรียบเรียงทำนอง คลี่คลายในลักษณะการจบท่อนด้วยการแปรทำนองเก็บกึ่งบังคับทางให้เห็นโครงสร้างของ เพลงเทพทอง ซึ่งเป็นทำนองกระชับตามบันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทXรมX/) และเรียบเรียงโน้ต มิให้กระจายหรือกระโดดทำนองเพื่อให้ในจังหวะที่ 10 สามารถทอดทำนองลงตามบันไดเสียงเป็น ทำนองสั้นสู่บันไดเสียงหลักของเพลง อีกทั้งโน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะ ทั้งสองยังสัมพันธ์รับในลักษณะคู่เสียงกลมกล่อมเช่นเดิม

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2

ท่อนสอง จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะสองชั้น ใช้บันไดเสียง
ดังนี้

รมฟXลทX/ ทางนอก
ลทดXมฟX ทางใน

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1-4

ลือ	(-- ร ช	ฟ ม ฟ ช	ฟ ม ร ท	ล ช ล ท)	(----	----	----	--- ท)
	(ล ท ม ร	ช ม ล ช	ร ม ล ช	ท ล ร ท)	(----	----	----	--- ท)

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 1-4 เป็นจังหวะเพลงที่มีการแปรทางเก็บให้หลากหลาย ด้วยการเคลื่อนทำนองโดยใช้โน้ตจรรโนบันไดเสียงทางเพียงออกลางเดิม (ซลทXรมX/) โดยสำนวนการขัดทำนองสลับให้มีการเก็บที่ไพเราะหลากหลายขึ้น แล้วล้อด้วยการเลื่อนบันไดเสียงให้มีความหลากหลายของทำนองเช่นกัน

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 จังหวะที่ 5-10

-- ท ซ	ล ท ล ท	-- ล ท	ด ร ด ร	-- ด ม	ร ด ร ด	ร ม ร ด	ร ด ท ล
- ท ร ท	- ล ท ล	- ซ ล ซ	- ม ซ ม	- ร ม ร	- ม ซ ม	- ซ ล ซ	- ล ท ล
- ท ร ท	- ล ท ล	- ซ ล ซ	- ม ซ ม	ร ม ฟ ซ	ฟ ซ ล ท	ร ม ร ท	ร ท ล ซ

อัตราจังหวะสองชั้น ท่อน 2 ในจังหวะที่ 5-10 ผู้ประพันธ์คลี่คลายทำนองจากบันไดเสียง 5 เสียงสู่บันไดเสียง 6 เสียง และบันได 7 เสียง (Diatonic) โดยสมบูรณ์ในที่สุดซึ่งหมายถึงความหลากหลายของทำนอง อาจเป็นแรงบันดาลใจขณะประพันธ์ โดยเห็นได้ว่าเคลื่อนทำนองจากปัญจครียางค์ (Pantatonic scale) มาสู่บันไดเสียงที่มากกว่า 5 เสียง (Hexatonic scale) หรือเสียงเกินบันไดในลักษณะการจรเสียงในจังหวะที่ 6 เพื่อแปรทำนองเก็บ จากนั้นใช้การประพันธ์ให้กระชับทำนองโดยใช้สามเสียงต่อห้องเพลงเพื่อให้สอดคล้องกับหน้าทับและมีความสนุกสนานในท่วงทีลีลาของเพลงแล้วลงจบเสียง Ionian Mode ด้วยการลงจบด้วยเสียงปกครองของบทเพลงเช่นเดิม

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 1

ท่อนแรก จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียงดังนี้

ซลทXรมX/ ทางเพียงออกลาง
 รมฟXลทX/ ทางนอก

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 1 จังหวะที่ 1-10

(ร ท ล ซ	ท ล ร ท)	(- - - -	- - - ท)	(ร ท ล ซ	ท ล ร ท)	(- - - -	- - - ท)
- - - -	ซ ล ท ร	ม ร ซ ม	ร ท ร ล	- ท ร ล ม	ท ล ซ ม	ร ท ร ม	ร ม ซ ล
ร ม ฟ ซ	ฟ ซ ล ท	ร ม ร ท	- ล - ซ				

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 1 จังหวะที่ 1-10 ในการลดอัตราจังหวะจากสองชั้น เป็นชั้นเดียวของผู้ประพันธ์ต้องการคงไว้ซึ่งอารมณ์เพลงและท่วงทีลีลาตามเดิมโดยสมบูรณ์ ดังนั้น โน้ตลูกตกกึ่งกลางจังหวะและโน้ตลูกตกปลายจังหวะยังเป็นคู่เสียงขัดแย้งของชั้นคู่ทำนอง ในบันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทฯรมX/) ตามเดิมอีกด้วย คือ คู่สอง (ล-ท และ ซ-ล) และยังคง แสดงความไพเราะด้วยการใช้เสียงเรียงตามบันไดไม่กระโดดข้ามเสียงทำให้บทเพลงมีความเที่ยงตรง ในการลดรูปอัตราจังหวะ และมีการเคลื่อนบันไดเสียงสู่บันไดเสียงทางเพียงออล่าง (ซลทฯรม(ฟ)/) ใช้โน้ตจร (Pantatonic scale add Fourth-scale) เพื่อสร้างความหลากหลายของทำนองในจังหวะ ที่ 9 และจังหวะที่ 10

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 2

ท่อนสอง จำนวน 10 จังหวะหน้าทับสองไม้อัตราจังหวะชั้นเดียว ใช้บันไดเสียง
ดังนี้

ซลทฯรมX/ ทางเพียงออล่าง
รมฟ(ซ)ลทฯ/ ทางนอก ใช้โน้ตจร

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 2

	(ฟ ม ร ม	ฟ ซ ล ท)	(- - - -	- - - ท)	(ร ร ม ร	ม ซ ล ท)	(- - - -	- - - ท)
ลือ	(ซ ล ท ร)	- - - -	(ม ร ท ล)	- - - ล	(ท ล ซ ม)	- - - -	(ร ม ซ ล)	- - - ล
	ร ม ฟ ซ	- ล - ท	ร ม ร ท	- ล - ซ				

อัตราจังหวะชั้นเดียว ท่อน 2 ในจังหวะที่ 1-2 แสดงถึงความเชี่ยวชาญของผู้ประพันธ์ ที่มีความสามารถสูงในการบรรเลงเครื่องดนตรีเสียงสั้น (ปี่พาทย์) ด้วยการแปรทำนองเก็บให้เคลื่อนสู่บันไดเสียงทางนอก (รมฟ(ซ)ลทฯ/) ที่ใช้โน้ตจร คือ เสียง ซอล โดยใช้สำนวนเก็บและสำนวนบังคับทาง เพื่อลือและขัดทำนองตามอารมณ์ของเพลง โดยคลี่คลายทำนองสู่วรรคลือที่สั้นลงตั้งแต่จังหวะที่ 5-8 จากนั้นจึงลงจบด้วยบันไดเสียง 6 เสียง (Pantacentric) หรือ Pantatonic scale add Fourth-scale เพื่อแสดงภาพการลดอัตราจังหวะมาจากอัตราจังหวะสามชั้นและอัตราจังหวะสองชั้นที่ชัดเจน โครงสร้างแต่ละประโยคหรือแต่ละจังหวะของทำนองมีท่วงทีลีลาสนุกสนานตามอารมณ์ และเจตนาอารมณ์ของบทเพลง แม้ว่าการใช้โน้ตลูกตกโครงสร้างปลายจังหวะทุกจังหวะยังสัมพันธ์กันในลักษณะคู่สอง คือ ท-ล และ ล-ซ ซึ่งเป็นลูกตกในท่วงทีลีลาสำนวนลูกลือลูกขัด แต่สามารถแสดงแนวคิดที่แตกต่างจากเดิม นอกจากนี้ยังแสดงเจตนาอารมณ์ให้เป็นไปตามโครงสร้างของเพลงอัตราจังหวะสองชั้นด้วย ทำให้มีความสัมพันธ์ระหว่างลูกตกกับเสียงปกครองของทำนองมีความกลมกล่อมเช่นกัน